

Literatuurgids

Inhoud

Ouders.....	3
Hoogconflictueuze echtscheiding.....	3
Echtscheidingsbemiddeling	8
Ouderschapsplan en wettelijkheden.....	11
Verblijfsco-ouderschap.....	16
Ouderlijke betrokkenheid/opvoedingsstrategieën.....	17
Plusouderschap.....	20
Vaderschap.....	22
Gevolgen en risico's van het conflict.....	23
Kinderen en jongeren.....	33
Gevolgen op ontwikkeling en welzijn.....	33
Ouderverstoting.....	46
Grootouders.....	58
Gezinsstructuren en gezintransities.....	61
Bijkomend materiaal	67
Cultuurverschillen.....	67
Hulpverleners.....	72

Literatuuronderzoek in het kader van het bachelorproject: "Optimalisatie van de ondersteuning bij het maatschappelijk onderzoek door het justitiehuis Gent", in samenwerking met het Justitiehuis Gent.

Quentin Renaux, Emma Derweduwen, Luna Lanoye & Demi Maegerman - studenten bachelor sociaal werk Arteveldehogeschool Gent, maart 2020

Ouders

Hoogconflictueuze echtscheiding

Aanpak van hoog-conflictueuze scheidingen.

Pasteels, I. (2019, 25 november). Aanpak van hoog-conflictueuze scheidingen. Mondelinge presentatie op Studiedag EHBS - Eerste Hulp Bij Scheiding, IROJ Oost - Vlaanderen Gent.

Dit is een onderzoek dat werd gestart in 2016. Daarin werd al snel bevonden dat dertien percent van de gezinnen met kinderen en (afgerond) drie percent van de gezinnen zonder kinderen een blijvend conflict overhouden aan een echtscheiding. Er moet dus hulp geboden worden zodat de ouders zelf op weg geraken om dit conflict op te lossen (of op z'n minste het hoofd te bieden).

Uit het onderzoek bleek ook dat gezinnen die hun scheiding niet als hoog conflict beschrijven eerder naar feiten kijken, terwijl de emoties het overnemen bij gezinnen die hun echtscheiding wel als hoog conflict zien.

Wat ook interessant is dat ouders een echtscheiding als hoog conflict beschrijven als...

- Ze elkaar dwarsliggen;
- Er advocaten en juridische procedures in het spel zijn;
- Er constant ruzie wordt gemaakt;
- Er geld mee gemoeid is;
- De kinderen worden gebruikt;
- De ouders niet overeenkomen;
- Er sprake is van actie-reactie.

Professionals gaan er daarentegen eerder van uit dat een hoog conflict ontstaat wanneer...

- De kinderen de speelbal zijn;
- De rationaliteit verdwijnt;
- De hele familie betrokken wordt (en vooral de 'hooligans' onder de familie/het netwerk);
- De andere wordt 'gelabeld' en niet meer als persoon wordt gezien;
- Er wraak is;
- Er geen dialoog meer is, geen constructie communicatie;
- Het conflict het enige is wat de ex-partners nog bindt (ze zijn dan 'frozen in transition').

Wat wel uit bovenstaande lijst duidelijk wordt, is dat afhankelijk van wat als reden wordt gezien, er dus iets anders aangepakt moet worden willen we het voor de ouders en kinderen aangenamer maken.

De manier hoe naar een echtscheiding wordt gekeken is dus van belang! Een mooie uitspraak hierbij is: "Ik heb geen conflict, het conflict heeft mij!" We moeten de strijd (h)erkennen zodat er een nieuwe realiteit kan worden ingebracht die geen conflict is.

Als conclusie uit het onderzoek moeten we hierbij kijken naar vijf pijlers, willen we ouders kunnen helpen/ondersteunen zodat ze het voor zichzelf en de kinderen aangenamer kunnen maken:

- De interventie moet zich focussen op één ouder, de communicatie tussen ouders onderling mag niet de eerste doelstelling zijn;
- We moeten werken aan een verbetering van de ouder-kindrelatie en de ouderidentiteit;
- We moeten het netwerk optimaal inschakelen, dat houdt in dat ze een ondersteunende rol opnemen en dat we 'hooligans' transformeren in 'supporters';
- We moeten kinderen uit de speelkamer halen en als volwaardige partner zien;
- We moeten een reflectie op gang brengen zodat gestreefd kan worden naar een zelfregulerend familiesysteem.

Emoties in scheidingsonderhandelingen II.

IPOS Scheidingsonderzoek. (z. j.). Fact Sheets 11: Emoties in scheidingsonderhandelingen. Geraadpleegd op 27 januari 2020, van <http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html>

Hierbij stelde men de volgende 2 vragen:

- Hoe zijn verschillende onderhandelingsstijlen binnen en tussen ex-partners gerelateerd aan elkaar?
- In welke mate voorspellen schuldgevoelens de onderhandelingsstijlen van ex-partners?

De interactie tussen verschillende onderhandelingsstijlen is belangrijk. Bijvoorbeeld, mensen die toefelrijk gedrag of conflictvermijdend gedrag tonen zitten misschien in een zwakke onderhandelingspositie, want beide gedragingen lokken bij de partner forcerend gedrag uit.

Let wel dat ook zwakke schuldgevoelens een sterke, langdurige werking hebben binnen ex-koppels. Ze leiden niet alleen tot meer toegevingen, maar ook tot minder eigen forcerend gedrag en meer forcerend gedrag van de ex-partner. Schuldgevoelens verzwakken dus de onderhandelingspositie.

Men kan concluderen dat het zeer belangrijk is dat de bemiddelaar let op hoe interacties tussen de onderhandelaars er uitzien en welke gedragingen (vb. toegevingen) waarop volgen.

Hoe ervaren mensen hun scheiding: een kwalitatief onderzoek.

Bardyn, V. (2011). *Hoe ervaren mensen hun scheiding: een kwalitatief onderzoek*. I Masterproefl. Gent: Universiteit Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Deze scriptie doet op een exploratieve, kwalitatieve manier onderzoek naar belangrijke thema's in scheiding.

De vaakst voorkomende redenen die we uit de analyse naar voren zien komen als reden van de scheiding zijn: overspel, het uit elkaar groeien, ziekte en verschil in levensvisie. Ruzie en geweld zijn ook aangegeven redenen. Doorheen de tijd werden er steeds minder emoties gerapporteerd. Er werden drie meetmomenten vastgelegd voor dit onderzoek.

Deze daling uit zich vooral op het vlak van de negatieve emoties. De vaakst voorkomende emotie werd gecodeerd als teleurgesteld in het wettelijke systeem. Verder zien we woede, teleurstelling, verbazing, verdriet en onmacht terugkeren. Deze emoties werden beleefd wanneer men het had over de manier waarop men zich behandeld voelde gedurende het scheidingsproces door rechters, advocaten en de maatschappij in het geheel. De meest voorkomende klacht is dat er te weinig rekening gehouden werd met de gevoelsbeleving van de partners en hun kinderen. Daar komt de te lange tijdsduur van een scheiding en de kostprijs bovenop.

Mannen geven aan dat vrouwen bevooroordeeld worden wat betreft de kinderen. Vrouwen geven dan weer aan dat de maatschappij mannelijk georiënteerd is, waardoor ze financieel altijd de verliezer zijn bij scheidingen. Geluk en opluchting zijn dan weer de meest voorkomende positieve gevoelens.

Deze scriptie kaderde binnen het IPOS-project, het interdisciplinair project voor de optimalisatie van scheidingstrajecten in Vlaanderen en bespreekt nog heel wat andere fenomenen gemeten bij de respondenten.

Ongewenst intrusief gedrag: Een studie naar de rol van relatiekenmerken bij gescheiden ex-koppels.

IPOS Scheidingsonderzoek. (z. j.) . Fact Sheets 13 : Ongewenst intrusief gedrag: Een studie naar de rol van relatiekenmerken bij gescheiden ex- koppels. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via [http:// www. scheidingsonderzoek. ugent. be/ product. html](http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html)

Ongewenst intrusief gedrag houdt in dat men op een indringende en ongewenste manier, een romantische relatie wil nastreven met iemand anders waarmee men geen liefdesrelatie heeft of met wie de liefdesrelatie verbroken is, aan de hand van handelingen die de privacy van die andere persoon schenden.

Om deze invloeden die spelen binnen ex-koppels te onderzoeken, maken we gebruik van het -in de literatuur veelbesproken- Actor-Partner Interdependence Model. Actoreffecten houden (toegepast op de huidige studie) in dat hoeveel ongewenst gedrag iemand stelt, afhangt van de door de persoon zelf gerapporteerde relatiekenmerken (de eigen gerapporteerde mate van conflict, tevredenheid,

investeringen, alternatieven en angstige hechting in de vroegere relatie). Partnereffecten houden in dat hoeveel ongewenst gedrag iemand stelt, afhangt van de door de ex-partner gerapporteerde relatiekenmerken (de mate van conflict, tevredenheid, investeringen, alternatieven en angstige hechting in de vroegere relatie zoals gerapporteerd door de ex-partner).

De bedoeling van deze fact-sheet is deze actor- en partnereffecten te onderzoeken.

Piiijoe-WIEjoe-piiijoe-WIEjoe...

Marien, M. (2019, 15 november). *Piiijoe- WIEjoe- piiijoe- WIEjoe...* Mondelinge presentatie op Eigenzinnige ideeën en verrassende interventies bij hoogconflict na scheiding. Interactie- Academie Berchem.

Soms lijkt het voor ons veel gemakkelijker, als buitenstaanders van het conflict... Tussenkomen in een strijd, wat toch wel als een taak van een bemiddelende instantie gezien kan worden, is niet hetzelfde als de strijd zelf meemaken, beleven of ervaren. Het conflict tussen twee ouders die ervoor kiezen te scheiden, kan gezien worden als een vurig monster. Het geeft licht, waardoor we soms denken dat het iets positiefs kan zijn, maar voor we het goed en wel beseffen kan dit licht transformeren in een uitlaande brand die de hele omgeving bedreigt. Daardoor raakt de omgeving verdord en kan er niets meer groeien. Vandaar dat we spreken van brandblussers, want we zoeken manieren om die branden te blussen nog voor ze schade aanrichten. Het is hierbij wel belangrijk naar 'echte brandweermannen' te zoeken, personen die wel degelijk helpen de branden te blussen en ze niet net aanwakkeren. Bij echtscheidingen loopt het vaak mis omdat ouders zomaar hun netwerk mee in de strijd brengen, maar daarbij niet altijd beseffen dat dit het hele gebeuren net meer kan schaden en de brand kan laten uitbreiden. Op dat vlak moet je dus altijd alert zijn dat je geen vuur sticht, zelfs niet het kleinste vonkje. Een netwerk is zeker geen pyromaan dat met de bedoeling te schaden vuur sticht. Maar sommigen onder hen kunnen als het ware wel onbedachtzame rokers zijn die hun peuk weggooiden, maar zich daarbij niet realiseren dat dit ene vonkje voldoende kan zijn om een hele bosbrand te veroorzaken, zeker als de omgeving al vatbaar is door vuur. Voor je het goed en wel beseft, kan het dus al lang te laat zijn...

Ouders in hoogconflictueuze scheidingen gaan natuurlijk met het zwaardere geschut aan de slag en houden het niet bij sigarettenpeuken. Zij verkiezen eerder molotovcocktails die in het rond worden gegooid en een destructieve kracht hebben voor zichzelf en hun hele omgeving. Dan is het toch geen wonder dat het hele bos in lichterlaaie staat? Op zich hebben de ouders nieuwe methoden nodig om bij een moeilijk moment (zoals een scheiding) zich staande te houden. Ze moeten een lichtbron zoeken, zonder dat het de hele omgeving kan bedreigen. Een niet-brandbare lichtbron dus. Het is belangrijk dan op zoek te gaan naar wie een steunfiguur kan worden. Goede steunbronnen geven licht, maar zijn geen rokers en houden dus ook geen gevaar in voor de omgeving. Dergelijke personen kunnen soelaas bieden en net de branden helpen blussen. Als we dus met ouders in een hoog conflict aan de slag gaan, is het belangrijk te zoeken naar wie het brandweerkorps kan bemannen en het brandgevaar mee in bedwang houdt. Hiermee willen we zeker niet zeggen dat je eerst een strenge selectie moet maken en dat velen de uiteindelijke selectie niet zullen overleven. De rokers onder hen stichten niet opzettelijk een brand, maar hebben vaak zelf al een bagage mee die sneller vonken geeft. Op conflictueuze momenten zijn dergelijke personen niet de beste keuze, maar ze kunnen zeker wel

op andere moment hulp en ondersteuning bieden, zolang we hen ook maar ondersteunen zodat ze geen bedreigende vonken afgeven.

Daarnaast heb je natuurlijk nog de kinderen zelf, want ook zij zijn betrokken partij. Het probleem bij hoogconflictueuze situaties is dat kinderen hun eigen mening niet meer durven uiten. Nochtans is dat net heel belangrijk om te zeggen waar ze nood aan hebben en hun eigen behoeften kenbaar te maken. Kinderen moeten terug leren 'piepen' als er iets niet gaat, ze moeten hun ouders om hulp roepen. Bij scheidingen gaan de ouders vaak zodanig op in het conflict dat ze hun kinderen uit het oog verliezen. Doordat ze zo gefocust zijn op elkaar, zien ze vaak niet hoe hun eigen kind onder de situatie kan leiden. Het is dan natuurlijk belangrijk om de ouders dit inzicht bij te brengen! Ouders moeten inzien dat de strijd geen nut heeft en eigenlijk meer kwaad dan goed doet (een alert netwerk kan hierbij helpen). Als ze de strijd staken, kunnen ze hun aandacht weer optimaal focussen op het kind. Ze zijn dan terug van betekenis voor het kind en kunnen tonen dat ze hun ouderrol zullen blijven behouden, wat er ook gebeurt. Daarnaast moeten we er ook voor zorgen dat de kinderen zelf steviger in de eigen schoenen staan, hun wortelen moeten versterkt worden waardoor ze de storm in het bos kunnen weerstaan (zonder ontworteld te geraken).

Stoppen als partners, doorgaan als ouders: een echtscheidingsleidraad.

Eerdekens, S. (2018, 25 april). ' Stoppen als partners, doorgaan als ouders: een echtscheidingsleidraad'.
Sociaal. net. Geraadpleegd van [https:// sociaal. net/ boek/ stoppen-als- partners- doorgaan-als-ouders/](https://sociaal.net/boek/stoppen-als-partners-doorgaan-als-ouders/)

Nederlandse advocaat en scheidingsbemiddelaar Aleide Hendrikse-Voogt schreef een boek over problemen en kansen bij scheiding. Bevat metaforen, citaten, praktische handvaten, checklists, vragenlijsten en referenties aan ondersteunende websites.

Het boek wil tegemoetkomen aan de behoeften van mensen die zich in een scheidingsproces bevinden. Het hanteert een constructieve insteek: gedrag is te veranderen. Dus ook de manier van omgaan met een scheiding kan gekozen worden.

Het boek gidst de lezer doorheen de verschillende fases in een scheiding.

- Link met de acht rouwprocessen door Kübler-Ross.
- Link met de typologie van MacGillavry rond relatie-modellen en de omgang met de ex-partner.
- Kunst van het aanvaarden.

Echtscheidingsbemiddeling

Emoties in echtscheidingsonderhandelingen.

IPOS Scheidingsonderzoek. (z. j.). Fact Sheets 5 : Emoties in echtscheidingsonderhandelingen. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html>

Men stelde 3 vragen hierbij:

- Welk emoties hebben mensen in een scheiding en in welke mate?
De meest voorkomende emoties zijn opluchting, respect en kwaadheid. Het minst komen liefde, schaamte en wraakgevoelens voor.
Er is een verschil tussen mannen en vrouwen.
- Welk onderhandelingsstijlen worden gebruikt?
Compromis zoeken is het meest gerapporteerde onderhandelingsgedrag, forceren het minst gerapporteerde. Opnieuw is er een verschil tussen mannen en vrouwen.
- Welk emoties hangen samen met welke onderhandelingsstijlen?

Emoties spelen een belangrijke rol in onderhandelingen tussen ex-partners en kunnen als dusdanig best erkend en gebruikt worden door de scheidingsdeskundige. Het aanmoedigen van 'redelijkheid' blijkt niet altijd aangewezen. Integendeel kan het juist goed zijn om aan te geven dat emoties er mogen zijn. Het is normaal dat mensen zich kwaad, schuldig of beschaamd voelen. Voor de bemiddelaar betekent dit dat het belangrijk is dat de emoties in rekening genomen worden en dat de bemiddelaar hier ook mee overweg kan.

Kijk op de praktijk: kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van ouders met (echt)scheidingsbemiddeling.

Op de Beeck, E. (2007). *Kijk op de praktijk: kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van ouders met (echt) scheidingsbemiddeling*. [Licentiaat]. Brussel: Vrije Universiteit Brussel Faculteit voor Psychologie en Educatiewetenschappen.

Hier ging men na in hoeverre stellingen, met betrekking tot scheidingsbemiddeling, aansluiten bij de ervaringen van ouders die deze weg volgden. Uit de resultaten blijkt dat zeven van de negen stellingen kunnen worden bekrachtigd.

- Een bemiddelaar moet een aantal kenmerken bezitten die vereist én noodzakelijk zijn om het bemiddelingsproces in goede banen te leiden.
- Bemiddeling gaat gepaard met een groot aantal voordelen.
- Het doel van bemiddeling bestaat onder meer uit het vastleggen van voorwaarden die de omgang tussen partijen en de overlegbereidheid ook in de toekomst garanderen.
- Scheidingsbemiddeling vanuit de private sector is minder betaalbaar voor de hulpvrager dan bemiddeling via het welzijnswerk.

- Het bemiddelingsaanbod bereikt veel te weinig ouders.
- De belangrijkste voorwaarde om tot een oplossing te komen zit hem in de bereidheid van de betrokken partijen om aan bemiddeling te beginnen.
- Het afwikkelen van een echtscheiding op tegenspraak geeft vooral aanleiding tot een eindeloze juridische strijd die uiteindelijk vooral verliezers oplevert.
- Veeleer een minderheid van de kinderen die in hun kindertijd een ouderlijke (echt)scheiding meemaakten, ontwikkelt tijdens hun levensloop ernstige problemen.
- Conflict en vijandigheid tussen ouders, eerder dan de scheiding zelf, beïnvloeden het welzijn van kinderen in negatieve zin.

Volgens de ondervraagden moet een bemiddelaar een aantal specifieke kenmerken bezitten.

Ook in dit onderzoek blijkt dat een minderheid van de scheidingskinderen problemen ontwikkelen en is het eerder het ouderlijke conflict dan het welzijn van de kinderen negatief beïnvloedt.

We concluderen dat volgens de respondenten, de bemiddelaars toch aan een aantal vereisten moeten voldoen opdat ze de gesprekken goed zouden kunnen leiden. Ze moeten onpartijdig, neutraal, objectief zijn en over kennis ter zake beschikken. Verder gaven de respondenten aan dat bemiddelaars communicatief sterk moeten zijn en een zekere mate van ervaring moeten hebben. Ze moeten vertrekken vanuit de situatie van de kinderen en oog hebben voor onderliggende argumentatie van de ouders. Het kunnen creëren van een vertrouwensband, het hebben van inlevingsvermogen, het achterhalen of de scheidingsmelding heeft plaatsgevonden en het detecteren van verborgen kantjes zijn andere noodzakelijke eigenschappen. Tot slot moeten bemiddelaars duidelijk, gestructureerd werken en een overtuigingskracht bezitten.

Nog andere bevindingen uit het onderzoek waren:

- Dankzij de inbreng van de bemiddelaar kreeg de communicatie opnieuw de kans zich te vormen.
- Dankzij de juridische kennis die respondenten meekregen tijdens de bemiddeling, kregen ze een betere kijk op de zaken. Men apprecieerde de deskundige inbreng van de bemiddelaar.
- Sfeer
- Relatief snelle afhandeling
- Zekerheid van alles te hebben doorgewerkt
- Communicatie wordt door iedereen anders ervaren, sommigen zijn nog niet klaar om terug op een normale wijze te communiceren.
- De kostprijs is sterk afhankelijk van de bemiddelaars zelf.
- Tot nog toe worden te weinig ouders bereikt.
- Mensen zijn te weinig op de hoogte van het bestaan van bemiddelaars.
- De bereidheid om te willen bemiddelen en om in te leveren is een belangrijke vereiste.
- Het merendeel van de kinderen ondervindt geen blijvende problemen.
- Er werden drie beschermende factoren aangehaald: de jonge leeftijd van de kinderen, het zien aankomen van de breuk en het hebben van een vriendenkring waarin echtscheiding vaak voorkomt.
- Het welzijn van de kinderen steeg van zodra er sprake was van minder ouderlijk conflict.

Kwaliteitsvollere scheidingsregelingen & facilitatief werken in bemiddeling.

IPOS Scheidingsonderzoek. (z. j.) . Fact Sheets 8: Kwaliteitsvollere scheidingsregelingen & facilitatief werken in bemiddeling. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html>

In dit onderzoek vertrekt men van het verschil tussen een traditionele advocaat in de scheiding en een bemiddelaar. Maar de laatste jaren komt in Amerika steeds meer 'de nieuwe advocaat' naar voren. Hierbij komt de werkrelatie tussen advocaat en cliënt centraal te staan met een grotere aandacht voor wat cliënten zelf belangrijk vinden en nieuwe strategieën om cliënten actief in de onderhandelingen mee te laten participeren. In Nederland komt steeds meer 'collaborative lawyering' naar voren. Hierbij heeft iedere cliënt zijn eigen advocaat, maar worden de onderhandelingen met elkaar in een belangengericht coöperatief proces gevoerd. Alle betrokkenen verbinden zich ertoe dat wanneer de onderhandelingen zouden worden stopgezet, de advocaten in kwestie niet zelf het conflict voor de rechtbank zullen brengen. Zo wil men de authentieke betrokkenheid van de advocaten maximaal verzekeren.

Dit alles werd al grondig onderzocht. Wat veel minder onderzocht werd, is hoe de bekomen regelingen door de scheidende personen zelf ervaren worden.

Daarom heeft men de volgende studie opgezet:

In deze studie heeft men onderzocht of facilitatief werken tijdens samenkomsten met een professional een invloed heeft op hoe gescheiden personen de kwaliteit van scheidingsregelingen beleven. Concreet stelde men de volgende onderzoeksvragen:

- Of de mate van informeren, belangen- en procesgericht werken samenhangt met de gerapporteerde kwaliteit van scheidingsregelingen?
- Uit de analyses blijkt dat de kwaliteit van de scheidingsregeling samenhangt met welke professional een scheidende persoon een samenkomst heeft.
- Ook zien we dat wat er gebeurt tijdens deze samenkomsten, namelijk de mate van facilitatief werken ook een invloed heeft op de kwaliteit van regelingen. Hoe meer er belangengericht, informeren en processtructurend gewerkt wordt, hoe beter de kwaliteit van regelingen volgens de ervaring van scheidende personen.
- Of de mate van onpartijdigheid of authenticiteit, aanvaarding en empathie samenhangen met de gerapporteerde kwaliteit van scheidingsregelingen?
- Uit de analyses blijkt er een significante samenhang te bestaan tussen de persoonlijke kwaliteiten van de professional en de kwaliteit van de regelingen. Hoe meer aanvaarding, empathie en authenticiteit van de professional men ervaren heeft, hoe positiever men de scheidingsregeling ervaart.
- Hoe onpartijdiger de professional is, hoe positiever de regeling beleefd wordt.

Ouderschapsplan en wettelijkheden

Een pleidooi voor het ouderschapsplan, gesteund op onderzoek.

Mortelmans, D., & Bastaits, K. (2018). Een pleidooi voor het ouderschapsplan, gesteund op onderzoek. In Focus op ouderschapsplan: een verplichting in het belang van de kinderen (pp. 4 - 10).

In een ouderschapsplan worden bepaalde afspraken schriftelijk vastgelegd (het gaat verder dan een loutere intentieverklaring). Dit moet meegroeien met de behoeften (gekoppeld aan leeftijd/ontwikkeling kinderen).

De redenen waarom er gekozen zou moeten worden voor een ouderschapsplan zijn:

- Het beweegt ouders meer om goede afspraken te maken zodat de regeling beter verloopt;
- Het is een duidelijk signaal naar de ouders dat ze bij de scheiding de kinderen centraal moeten zetten en afspraken moeten maken om de breuk voor hen beter te laten verlopen;
- Kinderen krijgen een rol en zijn niet langer een speelbal van het conflict, het kind heeft zelf een houvast aan het plan;
- Het maakt reflectie mogelijk over de toekomst van het kind, aanpassingen maken afhankelijk van de behoeften van het kind staan centraal.

De onderzoekers zien het invoeren van een ouderschapsplan als belangrijke volgende stap in de hervorming van de echtscheidingswetgeving. Het biedt een kader voor afspraken, in het belang van het kind.

Hoe verloopt een echtscheiding in Vlaanderen?

Bastaits, K., Van Peer, C., Alofs, E., Pasteels, I., Mortelmans, D. (2011, januari). Hoe verloopt een echtscheiding in Vlaanderen? Research Gate.

In deze bron gaan de auteurs dieper in op de wettelijke facetten van een echtscheiding en hoe deze het verloop van een echtscheiding beïnvloeden. Allereerst geven ze een overzicht van de echtscheidingswetgeving, wetswijzingen en scheidingscohorten.

Vervolgens geven ze een antwoord op 4 onderzoeksvragen:

- Hoe lang duurt een gemiddeld echtscheidingsproces?
- Hoe verloopt de beslissing tot echtscheiding?
- Hoe regelt men de praktische zaken?
- Welke diensten gebruikt men tijdens het echtscheidingsverloop?

De conclusie van dit onderzoek is:

De verschillende wetgevingen en –wijzigingen beïnvloeden het echtscheidingsproces...

- Ten eerste worden ze korter.
- Ten tweede hebben de wetgevingen ook een invloed op het beslissingsproces. Vroeger kwam de aanzet vaker van de vrouw, nu vaker van beide partners.
- Ten derde hebben ze ook een invloed op de verdeling van goederen en alimentatie. Vroeger vertrokken vrouwen vaker uit het huis, nu geldt dit voor mannen. Kinderen gaan niet zo vaak uit het huis (zo probleemloos mogelijk en blijven vaker bij de mama). Op de alimentatie is er minder beïnvloeding.

Reaching agreement after divorce and separation: Essays on the effectiveness of parenting plans and divorce mediation.

De Bruijn, S. (2018). Reaching agreement after divorce and separation: Essays on the effectiveness of parenting plans and divorce mediation (Doctoral dissertation, Utrecht University).

Dit artikel legt de klemtoon op Nederlandse wetgevingen omtrent scheidingen, maar kunnen toch een interessante insteek bieden voor het Vlaamse praktijkveld.

De Nederlandse regering streeft ernaar om de negatieve gevolgen van echtscheiding te verzachten, vooral voor kinderen. Twee beleidsmaatregelen die mogelijks dit doel zouden kunnen bereiken, werden de afgelopen decennia nadrukkelijk besproken:

- Een bemiddelaar inschakelen om ouders te helpen overeenstemming te bereiken;
- Het introduceren van regelingen die ouders verplichten om hun afspraken na de (echt)scheiding schriftelijk vast te leggen.

De verplichte bemiddelaar werd nog niet ingevoerd, het verplichte ouderschapsplan wel sinds 2009. De wet verplicht ouders die gezamenlijk het gezag over de kinderen uitvoeren om in dat plan afspraken op te nemen over hoe dat concreet wordt vormgegeven. Het blijkt wel dat niet alle ouders dit plan uitvoeren, ook al is het verplicht. In dit onderzoek wordt onderzocht wat maakt of een ouder het plan al dan niet opmaakt. Uiteindelijk is dit plan in functie van de kinderen, dus zou het voor ouders belangrijk zijn om hier duidelijke afspraken over te maken. Al denken critici dat het verplichten van een dergelijk plan ervoor gaat zorgen dat ouders minder aandacht en tijd gaan steken in dit plan, waardoor het op een minder constructieve manier wordt ingezet en dus het belang van de kinderen niet meer op een waardige manier gaat verdedigen (omdat de verplichting ervoor zorgt dat men dit met tegenzin gaat doen en men het gewoon zal opmaken omdat het moet, en niet omdat men gelooft dat het in functie van de kinderen is).

Focus op ouderschapsplan

Enkele verwachtingen binnen dit onderzoek:

- Op basis van kind-kenmerken werd verwacht dat ouders met jongere kinderen en ouders met kinderen die te kampen hebben met lichamelijke en psychische problemen, meer behoefte hebben aan een ouderschapsplan en om die reden waarschijnlijk ook eerder een ouderschapsplan opstellen.

- De verwachtingen op basis van ouder-kenmerken waren dat hoger opgeleide ouders en zij die een juridische professional hebben geraadpleegd, eerder een ouderschapsplan opstellen.
- Op basis van de relatiekenmerken werd verwacht dat ouders die kiezen voor verblijfsco-ouderschap en ouders die verder van elkaar wonen, een grotere behoefte hebben aan een ouderschapsplan.

Uiteindelijk werd bevonden dat meer dan de helft van de voormalig samenwonende ouders een ouderschapsplan opstelt. De andere veel voorkomende manieren waarop voormalige samenwonende ouders hun regelingen treffen is via mondelinge afspraken (24%) of helemaal geen afspraken (13%). Bovendien toonden de analyses aan dat hoe jonger het jongste kind is, hoe groter de kans is dat voormalig samenwonende ouders een ouderschapsplan opstellen of eerder mondelinge afspraken maken in plaats van helemaal geen afspraken. Dit gold ook voor hoger opgeleide gezinnen en voor ouders die na echtscheiding kiezen voor verblijfsco-ouderschap. Voor voormalig samenwonende ouders die gekenmerkt worden door een verhoogde conflictsituatie is het minder waarschijnlijk dat ze een ouderschapsplan opstellen dan dat ze geen afspraken maken. Als we kijken naar de kenmerken van ouders die geen afspraken maken over hun kinderen, is het vooral zorgwekkend dat juist de kinderen die misschien het meeste baat hebben bij een opgesteld ouderschapsplan, ouders hebben die minder snel geneigd zijn een ouderschapsplan op te stellen.

De effectiviteit werd onderzocht door voormalig gehuwde ouders die gescheiden zijn in 2008 te vergelijken met voormalige gehuwde ouders die hun relatie in 2010 beëindigde, dit is om potentiële verschillen tussen deze groepen te identificeren die zouden kunnen voortvloeien uit het verplichte ouderschapsplan.

Enkele bevindingen:

- Uit de beschrijvende statistieken bleek dat sinds 2009 meer ouders schriftelijke afspraken maken over hun kinderen;
- De analyses toonden aan dat de invoering van het verplichte ouderschapsplan weinig veranderingen teweeg heeft gebracht. Wel werd duidelijk in dit hoofdstuk dat de afspraken rondom de kinderen na scheiding uitgebreider waren en vaker werden gewijzigd dan de schriftelijke afspraken van degenen die vóór 2009 gescheiden waren;
- In tegenstelling tot wat verwacht werd door de beleidsmakers, biedt dit hoofdstuk empirisch bewijs dat het verplichte ouderschapsplan geen invloed heeft op het welzijn van kinderen. Het ouderschapsplan heeft alleen invloed op de procedurele uitkomsten die rechtstreeks verband houden met de relevante wettelijke vereisten (meer ouders leggen hun overeenkomsten schriftelijk vast en die zijn uitgebreider).
- Met betrekking tot familie- en kind-uitkomsten lijkt de invoering van het ouderschapsplan geen verschil te maken.

Wetgevers legden deze verplichting op omdat ze verwachtten dat het ouderschapsplan uiteindelijk in het belang van kinderen zou zijn wanneer die geconfronteerd worden met de beëindiging van de relatie van hun ouders. Uit de resultaten bleek dat zowel het ouderschapsplan als de uitgebreidheid ervan niet geassocieerd worden met het welzijn van het kind. Deze bevindingen gelden voor zowel voormalig gehuwde ouders als voor voormalig samenwonende ouders. Ouderlijk conflict heeft geen invloed op deze associatie, maar heeft wel een negatief effect op het welzijn van kinderen.

Focus op bemiddeling

Enkele bevindingen:

- Ook bij het consulteren van een bemiddelaar bleken voormalig gehuwde ouders en voormalig samenwonende ouders te verschillen. Bijna de helft van de voormalig gehuwde ouders consulteerde een bemiddelaar, terwijl ongeveer slechts een derde van de voormalig samenwonende ouders dat deed. Deze aantallen zijn duidelijk lager dan het aantal ouders dat een ouderschapsplan opstelt, hoogstwaarschijnlijk omdat het niet verplicht is voor koppels om een bemiddelaar te raadplegen vóór of tijdens de echtscheidingsprocedures;
- Er werd aangetoond dat ongeacht de formele status van de relatie, ouders met jongere kinderen, hoger opgeleide ouders, ouders die minder persoonlijke problemen hebben en diegene die een langere relatie beëindigen eerder een bemiddelaar raadplegen;
- Daarnaast bleek dat in de kleine groep ouders die geadviseerd werd om een bemiddelaar te raadplegen door een juridische derde partij, de mate van het ouderlijk conflict één jaar voor de scheiding van belang is. Hoe hoger het conflict, des te waarschijnlijker is het dat er wordt voorgesteld om een bemiddelaar te consulteren. Dit geldt voor zowel voormalig gehuwde als voormalig samenwonende ouders;
- Dit hoofdstuk onderzocht ook of professionele bemiddeling bij scheiding van belang kan zijn voor het welzijn van het kind. Uit deze analyses bleek dat vrijwillige bemiddeling mogelijk geassocieerd kan worden met minder kind-gerelateerde problemen bij voormalig samenwonende ouders. Hetzelfde gold voor ouders die op advies van een juridische derde partij een bemiddelaar raadplegen, of ze nu een huwelijk of een samenwoonrelatie verbraken. Zelfs onder degenen die te maken hadden met een hoog oplopend conflict voorafgaand aan de scheiding en daarom geadviseerd werden om een bemiddelaar te raadplegen, lijkt het alsof professionele bemiddeling positief kan uitpakken voor het welzijn van kinderen. Er moet echter worden opgemerkt dat de groep ouders die geadviseerd werd een bemiddelaar te raadplegen (en die dit dan ook nog eens doen) een zeer kleine groep ouders is en dus mogelijk zeer selectief.

Conclusie

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat de invoering van het verplichte ouderschapsplan minder succesvol was dan de Nederlandse regering verwachtte. Dit kan te wijten zijn aan een aantal mogelijke factoren:

- Ten eerste maakte een aanzienlijk aantal ouders reeds schriftelijke afspraken voordat het ouderschapsplan verplicht werd;
- Ten tweede, het feit dat meer ouders zich aan de verplichting houden om schriftelijke afspraken na de scheiding op te stellen, maar ook dat de uitgebreidheid van de afspraken van voormalig gehuwde ouders en voormalig samenwonende ouders behoorlijk op elkaar lijken kan erop wijzen dat scheidende ouders standaard documenten gebruiken. Indien dit het geval is, zijn er ook geen echte veranderingen te verwachten. Ouders zien het ouderschapsplan dan alleen als iets wat ze moeten aanleveren om te voldoen aan de vereisten van de wet, in plaats van dat het gezien en gebruikt wordt als een leidraad voor de periode na de scheiding;
- Ten derde, beoordelen de rechtbanken ouderschapsplannen niet zo strikt als door de wetgever is opgesteld. Er worden duidelijke signalen gevonden dat er ouderschapsplannen worden geaccepteerd die niet voldoen aan de vereisten van de wet van 2009.

Als we kijken naar de bemiddeling, dan kunnen we stellen dat kinderen van voormalig samenwonende ouders potentieel een hogere mate van welzijn zouden ervaren indien hun ouders een bemiddelaar raadplegen. Een dergelijk resultaat werd niet gevonden voor de overgrote groep die hun relatie beëindigde, de voormalig gehuwde ouders. Deze bevinding kan misschien toegeschreven worden aan het feit dat, in tegenstelling tot voormalig samenwonende ouders, er bij (bijna) alle voormalig gehuwde ouders in ieder geval minstens één juridische professional betrokken is bij hun echtscheiding (meestal een advocaat). Deze professional zou in zekere mate de rol van bemiddelaar in de procedure op zich kunnen nemen.

Uit de analyses bleek dat wanneer de ouders een bemiddelaar consulteren na advies van een juridische derde partij er een potentieel positief effect is voor het welzijn van het kind. Deze bevinding geldt voor zowel voormalig gehuwde ouders als voormalig samenwonende ouders. Dit suggereert dat kinderen met ouders in situaties met een hoog conflict potentieel zouden kunnen profiteren van verplichte professionele bemiddeling bij (echt)scheiding. Deze bevinding ondersteunt het idee dat bemiddeling, zoals gesteld door Emery, Sbarra en Grover (2005), efficiënter en gezinsvriendelijker is dan andere vormen van geschiloplossing.

Hoewel dit een zeer positieve bevinding is in de zoektocht naar procedures om de nadelige gevolgen van een scheiding te verminderen, mogen we niet vergeten dat de positieve effecten werden gevonden in relatief kleine groepen. De groep die geadviseerd werd om een bemiddelaar te raadplegen, is bijzonder klein, dus we moeten oppassen met het trekken van conclusies. Verder is het contrast tussen voormalig gehuwde ouders en voormalig samenwonende ouders van belang. Aangezien (bijna) alle gehuwde ouders een juridische professional nodig hebben om hun scheiding te voltooien, hebben zij in ieder geval minstens één extra persoon betrokken bij hun echtscheidingsprocedure. Deze professional kan al een aantal problemen oplossen die een bemiddelaar anders zou bespreken, wat ook het effect van een bemiddelaar voor deze groep kan verkleinen. Voormalig samenwonende ouders hoeven in principe geen gerechtelijke procedure te doorlopen, en hebben hierom geen juridische professional nodig om hun relatie te beëindigen. Het feit dat wanneer zij dan toch een juridische professional bij hun scheiding betrekken, illustreert waarschijnlijk hun bereidheid om het zo zorgvuldig mogelijk te regelen na de scheiding. En omdat professionele bemiddeling potentieel positief verbonden is met het welbevinden van kinderen van voormalig samenwonende ouders, maar niet van voormalig gehuwde ouders, kan dit weer ondersteunen dat professionele bemiddeling het meest effectief is wanneer het vrijwillig is (Dullaert, 2002).

Verplicht ouderschapsplan bij echtscheiding: onzinnig?

Bastaits, K., & Mortelmans, D. (2015 , 29 mei). ' Verplicht ouderschapsplan bij echtscheiding: onzinnig?'. Sociaal. net. Geraadpleegd van [https:// sociaal. net/opinie/ verplicht-ouderschapsplan- bij-echtscheiding/](https://sociaal.net/opinie/verplicht-ouderschapsplan-bij-echtscheiding/)

Dit artikel stelt het nut van een verplicht ouderschapsplan in vraag. De maatregel zou niet conflict-reducerend werken. De auteur stelt de vraag of het enige criterium conflict is om het ouderschapsplan te beoordelen.

Het brengt namelijk andere positieve en onbedoelde effecten met zich mee.

- Ouders worden meer bewust van de gevolgen voor de kinderen.
- Kinderen geven aan dat ze vaker betrokken werden bij het scheidingsproces en het opstellen van het plan. Kinderen krijgen een actieve rol toebedeeld en dat geeft hen een gevoel van betrokkenheid.

Ook de Belgische wetgeving omtrent verblijfsco-ouderschap haalde niet meteen de beoogde resultaten. Toch had ook deze wet onbedoelde neveneffecten.

- Betere sociale integratie van ouders
- Verbeterde vader-kind relatie
- Vader die meer betrokken is bij de opvoeding van het kind

Voor een grondige evaluatie is het nog te vroeg.

Verblijfsco-ouderschap

Is joint physical custody in the best interests of the child? Parent-child relationships and custodial arrangements.

Bastaits, K., & Pasteels, I. (2019). Is joint physical custody in the best interests of the child? Parent-child relationships and custodial arrangements. *Journal of Social and Personal Relationships*, 0265407519838071.

Contact met beide ouders is belangrijk voor kinderen, ze zouden tussen 30-35 percent en 60-65 percent met elke ouder moeten kunnen besteden. Dan spreken we van 'Joint Physical Custody'. We moeten afstappen van de norm dat enkel moeders hoederecht krijgen en vaders enkel bezoekerrecht.

Deze studie vergelijkt de communicatie, ondersteuning en controle binnenin ouder-kindrelaties en probeert zo zicht te krijgen op het verschil tussen regelingen waarbij de moeder enkel contact behoudt met de kinderen of waar de kinderen ook bij de vaders een zekere tijd doorbrengen. Men vergelijkt hierbij ook met niet-gescheiden gezinnen.

Ten eerste ondervinden ze dat de getroffen regelingen een extra negatieve impact hebben op het contact, naast de scheiding (als bijkomend effect). Deze hebben dus een uniek effect op de ouder-kindrelaties naast het effect dat teweeggebracht wordt door de breuk/scheiding.

Daarnaast merken ze dat de effecten op vlak van communicatie, ondersteuning en controle negatiever zijn als voor regelingen wordt gekozen waar er minder contact is met één van de ouders (dus enkel bij moeder of vader). Er is een verbetering van het contact met de ouder die de zorg of het ouderlijk gezag blijft uitoefenen, terwijl het contact achteruitgaat bij de andere ouder (indien het contact daar fors ingeperkt wordt).

Het effect is ook sterker (in positieve zin) voor contact met vaders dan contact met moeders als gekozen wordt voor 'Joint Custody'. Hier is een link met het feit dat de moeder vaak hoederecht krijgt en de vaders achteruitgeschoven worden (dit wordt nu rechtgezet). 'Joint Custody' kan dus gezien worden als het beste 'framework' om contact te houden, al betekent het niet automatisch dat het contact beter is als daarvoor gekozen wordt (er zijn nog steeds individuele verschillen).

Parenting apart together. Studies on joint physical custody arrangements in Flanders.

Sodermans, A. K. (2013). Parenting apart together. Studies on joint physical custody arrangements in Flanders.

Vroeger onderzoek leert dat verblijfsco-ouderschap gunstig is voor kinderen na scheiding. Kinderen die in beide ouderlijke huishoudens opgroeien, beschikken immers over meer ouderlijke hulpbronnen dan kinderen uit eenoudergezinnen.

De resultaten bevestigen daarnaast ook dat de eisen die verbonden zijn aan verblijfsco-ouderschap (o.a. het veelvuldig verhuizen) moeilijker zijn voor adolescenten die veel belang hechten aan orde en regelmaat. Het is dus van belang om rekening te houden met de individuele eigenschappen van kinderen bij het opstellen van verblijfsregelingen.

Als we dan kijken naar de ouders kunnen we stellen dat gedeeld ouderschap zowel positieve als negatieve gevolgen heeft voor de ouders. Vaders hebben meer mogelijkheden om hun kinderen te zien opgroeien, maar ze rapporteren daarentegen wel een iets moeilijker ouder-kindcommunicatie. Co-moeders hebben dan weer een minder hechte band met hun kinderen dan voltijds residentiële moeders, wat dan wel weer positief is voor het eigen welbevindendoor onder andere meer ruimte te krijgen voor een sociaal leven.

Ouderlijke betrokkenheid/opvoedingsstrategieën

Does the parenting of divorced mothers and fathers affect children's well-being in the same way?

Bastais, K., Mortelmans, D. (2013 , 21 november). Does the parenting of divorced mothers and fathers affect children' s well- being in the same way? Springer Science+ Business Media Dordrecht.

Deze bron onderzoekt eerst of de impact van opvoeding door moeders en vaders even belangrijk is voor het welzijn van kinderen na een scheiding. Ten tweede onderzoeken ze of het ouderschap van moeders en vaders even belangrijk is voor het welzijn van kinderen in verschillende opvangregelingen.

Uit resultaten blijkt dat de impact van opvoeding door moeders en vaders even belangrijk is voor het welzijn van kinderen. Het ouderschap van gescheiden vaders is daarom net zo belangrijk voor het

welzijn van kinderen als het ouderschap van gescheiden moeders. Hoewel moeders en vaders nog steeds een verschillend niveau van ondersteuning en controle gebruiken.

Dit geldt ook voor gedeeld ouderschap, want beide ouders zijn in staat om evenveel tijd met hun kinderen te spenderen na de scheiding. Dit is ook 'the best interest of the child'. Ook wanneer vader en kind een niet-residentiële verhouding hebben, kunnen vaders positief bijdragen aan het welzijn van de kinderen. Alsnog doet dit onderzoek een oproep naar gedeeld ouderschap, waarin vaders evenwaardige partners van ouderschap zijn.

Eén hart, twee huizen: wat (ge)scheiden(de) ouders kunnen doen voor het welzijn van hun kind.

Geraerts, A. (2002). Eén hart, twee huizen: wat (ge) scheiden(de) ouders kunnen doen voor het welzijn van hun kind.

Een scheiding is een ingrijpende gebeurtenis die een onuitwisbare stempel drukt op het leven van kinderen. Ze komen terecht in een situatie waaraan ze zelf niets kunnen veranderen en waarbij ze weinig of geen inspraak hebben.

Dit boek wil een leidraad zijn die ouders een houvast biedt om de belangen van hun kind optimaal te beschermen tijdens en na de scheiding.

In het boek wordt wetenschappelijk onderzoek in verband met kinderen en scheiding bekeken. Daarna gaat Geraerts een kijkje nemen bij de ontwikkelingspsychologie en wat er omgaat in het hoofd van kinderen op bepaalde leeftijden. Tot slot worden tips gegeven voor ouders om het welzijn van kinderen te bevorderen tijdens en na de scheiding.

Ouderlijke opvoedingsstijlen na echtscheiding.

Bastais, K., Van Peer, C., Mortelmans, D. (2013 , januari). Ouderlijke opvoedingsstijlen na echtscheiding. SVR - Studie: gezinstransities in Vlaanderen.

Mortelmans en co willen met dit onderzoek nagaan in hoeverre opvoedingsstijlen van vaders en moeders verschillen naargelang de structuur van het gezin na een echtscheiding. Dit omdat steeds meer kinderen in Vlaanderen worden geconfronteerd met een transitie van een gezin met gehuwde ouders naar twee gezinnen bij de gescheiden ouders. Een gelijkwaardig ouderschapsmodel staat centraal.

Daartoe bestuderen ze twee onderzoeksvragen: verschillende opvoedingsstijlen van moeders en vaders naargelang het gezinstype en de opvoedingsstijlen van alleenstaande ouders vergeleken met deze van ouders in een stiefgezin.

Een eerste bevinding zegt dat de niet-residentiële vaders vaker permissief en niet-betrokken zijn, dan de residentiële vaders en de vaders in verblijfsco-ouderschap. Voor ooit- gescheiden moeders werd echter geen verschil in opvoedingsstijl naargelang het gezinstype gevonden. De hoeveelheid contact bleek geen invloed te hebben op de opvoedingsstijl van moeders. Voor de opvoedingsstijl van vaders

vonden we dat minder contact samenhangt met een hogere kans op een niet-betrokken of een permissieve vader en met een lagere kans op een autoritatieve vader.

Als tweede bevinding blijkt het al dan niet samenwonen met een nieuwe partner niet van belang voor de opvoedingsstijl van gescheiden ouders. Enerzijds leidt de aanwezigheid van een stiefouder tot rolconflict, wat dan weer negatieve gevolgen voor de opvoedingsstijl heeft. Anderzijds kan de stiefouder een bron van steun zijn, wat dan weer positieve gevolgen heeft. De afwezigheid van een significant verband kan erop wijzen dat beide mechanismen een rol spelen. Variabelen die niet zijn opgenomen in het onderzoek maar wel een invloed kunnen hebben is de duurtijd van de nieuwe partnerrelatie en de aanwezigheid van stiefbroers- en -zussen.

Als laatste erkennen ze de meerwaarde van een autoritatieve opvoedingsstijl in elk gezinstype. Omdat hier de ouders veel steun en veel controle bieden, verhoogt dit het welbevinden van kinderen en het functioneren in onze maatschappij.

Wat kunnen ouders doen om de negatieve gevolgen van een echtscheiding voor kinderen te verlichten?

Bastais, K., Van Peer, C., Mortelmans, D. (2012). Wat kunnen ouders doen om de negatieve gevolgen van een echtscheiding voor kinderen te verlichten? *Relaties en Nieuwe Gezinnen*.

In dit artikel focussen ze zich op drie momenten van ouderlijke betrokkenheid, namelijk betrokkenheid tijdens het echtscheidingsproces, gezamenlijke betrokkenheid na de echtscheiding en aparte betrokkenheid na de echtscheiding. Resultaten tonen aan dat vooral het beperken van het huidige conflict tussen ouders en de steun die kinderen krijgen van de ouders de levenstevredenheid van kinderen van gescheiden ouders kan verhogen. Op basis van deze resultaten geven ze in dit artikel enkele tips mee en doen ze aanbevelingen voor het beleid en het maatschappelijk middenveld.

Ze focussen zich hier op het recht op welzijn en meer specifiek op het psychisch welbevinden van kinderen. Kinderen van gescheiden ouders hebben een dubbel risico op een verminderd welbevinden. Enerzijds zorgt de ouderlijke echtscheiding voor een daling in hun welbevinden, anderzijds zorgt een daling van de ouderlijke betrokkenheid na echtscheiding ook voor een verminderd welbevinden van het kind.

Conclusie

Uit de resultaten blijkt dat ouders de negatieve gevolgen van hun echtscheiding op het welbevinden van hun kinderen kunnen verlichten. Ook zijn beide ouders belangrijk bij de ondersteuning. Omdat dit in de realiteit vaak moeilijk is, geven ze ouders die gaan scheiden of al gescheiden zijn enkele richtlijnen mee om die negatieve gevolgen te beperken. Ander onderzoek toonde aan dat kinderen het wegnemen van het schuldgevoel en een eerlijk verhaal rond de echtscheiding belangrijk vinden en de echtscheiding zo beter kunnen plaatsen. Ook na de scheiding is het aangewezen om eventuele conflicten over de kinderen tot een minimum te beperken. Let wel, hier past enige nuancering. Vooral onopgelost conflict zal stress veroorzaken die nefast kan zijn voor het welbevinden. Ze duiden hier ook dat co-ouderschap niet altijd de beste oplossing is. Er kan nog steeds veel conflict zijn en dan is

het beter om een andere regeling te treffen. Verder raden ze het maatschappelijk middenveld aan om allerlei workshops, studiedagen of infomomenten te organiseren omtrent opvoeding en ouderschap na echtscheiding.

Plusouderschap

Nieuw samengestelde gezinnen: Het verband tussen persoonlijkheid en beïnvloeding in de plusouder-kindrelatie

Mercier, C. Nieuw samengestelde gezinnen: Het verband tussen persoonlijkheid en beïnvloeding in de plusouder-kind relatie.

De masterproef focust zich vooral op "Nieuw samengestelde gezinnen". Hierbij onderzoeken ze of er een verband is tussen de persoonlijkheidstrekken van de plusouder en het kind. Daarnaast onderzoeken ze ook of de plusouder een positieve of negatieve beïnvloeding ervaart.

Pioniers voor verder onderzoek van samengestelde gezinnen zijn: John Visher en Emily Visher. De masterproef geeft een scherp beeld over het maatschappelijk taboe omtrent nieuw samengestelde gezinnen.

Ten tweede haalt de schrijfster ook het beperkte medebeslissingsrecht aan over de opvoeding, zorg, bescherming en opleiding van het kind in ons land. Terwijl er in andere landen een beter wettelijk kader is uitgeschreven voor plusouders waarbij deze ook officieel erkenning krijgen.

Tot slot wordt in deze proef het "loyaliteitsconflict" vermeld. Dit is een fenomeen dat kan voorkomen wanneer het kind na de echtscheiding tussen de ouders wordt geplaatst. Vaak gebeurt dit in situaties waarbij de ouders er niet in slagen om een constructieve samenwerking met elkaar te behouden na de scheiding. Dan wordt het kind ingezet als boodschapper tussen beide partijen. Sommige voelen zich verplicht om de rol als onderhandelaar op zich te nemen, dit kan voor een loyaliteitsconflict zorgen.

Plusoudergids uw stappenplan naar een gelukkig samengesteld gezin.

Pairoux, A. (z. d.) Plusoudergids uw stappenplan naar een gelukkig samengesteld gezin.

Anja Pairoux vertelt vanuit haar ervaring als plusouder en als therapeute over de verschillende onderwerpen waar plusouders mee te maken krijgen. Hierbij geeft ze ook tips aan de lezer. Ze begint met de valkuilen waar een nieuw samengesteld gezin mee te maken krijgt. De grootste valkuil hierbij is het enthousiasme & hoe je als stiefouder alles perfect wilt doen vanaf het eerste moment. Dit lukt echter niet en dit legt ze uit door twee wetmatigheden. Namelijk de wet van vacuüm, waarbij de regel geldt dat je eerst moet plaatsmaken voor het nieuwe leven waar je naartoe wilt, door al het oude wat

je niet vooruithelpt los te laten. Vervolgens telt ze daar ook nog de wet van incubatie bij, wat wil zeggen dat alles zijn tijd nodig heeft om te groeien.

Eén van de meest gemaakte fouten is dat in samengestelde gezinnen de partners hun rollen invullen volgens het beeld van een klassiek gezin.

Ze geeft vervolgens in verschillende hoofdstukken weer waar een plusouder mee te maken krijgt:

- Voeding vs. Huisregels
Onderscheid moet worden gemaakt tussen de opvoedingsregels (biologische ouders) en de huisregels (ook plusouders). Hier bestaat een grijze zone tussen.
Bloedband vs. Stiefband.
 - Dansen op een slappe koord voor de biologische ouder:
Bij de biologische ouder legt na de scheiding vooral de focus op het welzijn van het kind. Ze willen ook wel dat het goed gaat met hun nieuwe partner & dat ze een goede verstandhouding hebben met hun ex-partner. Dit is jammer genoeg niet altijd even gemakkelijk om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen.
 - Leer jezelf kennen:
(Plus)ouders nemen in het samengestelde gezin dikwijls hun plaats in volgens het voorbeeld van de klassieke gezinnen, zonder hierbij stil te staan.
Als plusouder zoek je best naar jouw invulling van die nieuwe rol volgens wie jij als persoon bent. Zoek naar jouw meerwaarde voor dit gezin. Die ligt niet in zorgen voor de kinderen en was en plas.
 - Focus op het positieve:
Basisbehoeften: sociale acceptatie, waardering en erkenning, zelfontplooiing, zelfrealisatie, zelfbewustzijn & zichzelf kunnen zijn.
 - Communicatie:
Wanneer iemand een slecht woord over je kind spreekt komt dat binnen als een rechtstreekse aanval op jou als persoon -> Principes van liefdevolle communicatie (4 stappenplan van Marshall)
- Rosenberg:
- Waarneming
 - Gevoel vanuit het 'ik'
 - Behoeft
 - Verzoek
- De kinderwens:
Een extra kind erbij kan aanzien worden als extra last, terwijl 'liefdeskinderen' ook de lijm tussen stiefouder en stiefkinderen kunnen zijn. Zij leggen de link in bloedbanden.

- Financiële afspraken en erfenis:
Eén van de moeilijkste onderwerpen. Ouders hebben vaak geen zin om nog over zo'n onderwerp te praten vlak na scheiding. Toch leeft er onbewust bij de plusouder een onrust zolang de financiële afspraken niet vastliggen. Die onrust uit zich dan in verschillende kleine frustraties.
- Overlijden van een biologische ouder:
Het ergste voor de kinderen is dat hun overleden ouder wordt 'doodgezwegen'. > Plusouders laten zich dikwijls wegcijferen, waardoor er uiteindelijk nog maar een schim van de effectieve plusouder overblijft.

Vaderschap

De kwaliteit van gezinsrelaties na een echtscheiding: een exploratief onderzoek naar de visie van de vader.

Van Noten, J. (2010). *De kwaliteit van gezinsrelaties na een echtscheiding: een exploratief onderzoek naar de visie van de vader*. [Masterproef]. Gent: Universiteit Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

De rol van de vader blijft in vele onderzoeken rond 'echtscheiding' onderbelicht. In deze scriptie werd een link gelegd tussen echtscheiding, kwaliteit van gezinsrelaties en de rol van de vader.

Van Noten interviewde vijftien gescheiden vaders. Uit de resultaten blijkt dat de meerderheid van de vaders een hechtere band heeft met zijn kinderen na de scheiding. Een verklaring kan zijn dat de invulling van de vaderrol en opvoeding veranderd is na de scheiding. Het aanvaardingsproces bij een scheiding verloopt volgens dit onderzoek vaak gelijk bij ouders en kinderen. Kinderen wiens ouders in een vechtscheiding zitten, ondervinden meer problemen dan kinderen wiens ouders een goed contact hebben na de scheiding.

Van Noten concludeert dat er in de hulpverlening meer aandacht moet geschonken worden aan het aanvaardingsproces alsook aan conflictvermindering.

Van Noten belicht dat de scheiding op zich niet altijd de negatieve gevolgen veroorzaakt. Daarnaast illustreert haar onderzoek ook dat de vaderrol meer aandacht verdient binnen de hulpverlening en binnen de maatschappij.

Uit de resultaten blijkt dat overleg tussen ouders na een scheiding heel belangrijk is. Dit zou volgens Van Noten een beleidsprioriteit zijn. Bemiddeling zou toegankelijker moeten zijn en vaker worden aanbevolen. In hulpverlening dient men te focussen op het verminderen van conflict en het verhogen van samenwerking tussen de ouders. Ook het aanvaardingsproces dient men zowel bij ouders als bij kinderen te faciliteren.

Doen gescheiden vaders ertoe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind.

Bastais, K., Ponnet, K., Mortelmans, D. (2012). Doen gescheiden vaders ertoe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind. Tijdschrift voor Sociologie.

Deze studie wil bijdragen aan een beter inzicht over opvoedingsstijlen van verschillende types gescheiden vaders en hoe deze samenhangen met het welbevinden van kinderen.

Ze bekijken 3 onderwerpen:

- Vergelijken van de opvoedingsstijlen van residentiële vaders, vaders in co-ouderschap en niet-residentiële vaders
- Nagaan of de positieve relatie tussen een effectieve opvoedingsstijl en het welbevinden van kinderen ook bestaat bij gescheiden vaders
- Analyseren of de relatie tussen de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen verschilt tussen de verschillende types van gescheiden vaders

Conclusie

Bij een autoritatieve vader komt de zelfwaardering van kinderen ten goede, daar waar het hebben van een betrokken vader van belang is voor de levenstevredenheid van kinderen. Ten tweede verschilt de impact van de opvoedingsstijl van gescheiden vaders op de levenstevredenheid niet naar gelang de verblijfsregeling. Als laatste hebben gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen de capaciteit om bij te dragen aan het welbevinden van het kind.

Gevolgen en risico's van het conflict

Cross-regional divorce risks in Belgium

Snoeckx, L., Donkers, J . , Mortelmans, D., Raeymaeckers, P. (2007, 12 september). Cross - regional divorce risks in Belgium. The London School of Economics in London.

Dit artikel maakt gebruik van een grensoverschrijdend onderzoeksperspectief naar scheidingsrisico's binnen één land: België.

De keuze voor België ligt in het feit dat het een interessant testgeval is in internationaal perspectief, omdat het - in een quasi-experimentele setting - een wederzijdse nationale echtscheidingswetgeving combineert met verschillende regionale culturele tradities.

Conclusie

Onderzoek toont aan dat het feit dat je Vlaams bent de kans op echtscheidingen verkleint in vergelijking met Waals zijn. Dit blijft hetzelfde wanneer achtergrond – en relationele kenmerken zijn toegevoegd. Het regionale effect blijft het scheidingsrisico beïnvloeden. Dit kan verklaard worden door het sterkere selectie-effect van samenleven in Vlaanderen, waar het minder normaal is en dus

een meer liberale houding tegenover huwelijk en echtscheiding weerspiegelt, of waar Vlaamse stellen zonder kinderen ook een meer liberale houding zullen hebben dan vergelijkbare Waalse koppels. Ten tweede zullen Vlaamse echtparen met kinderen hun scheiding vaker uitstellen dan vergelijkbare Waalse echtparen, die vaker scheiden als ze nog jonge kinderen hebben. Als laatste speelt religie nog een factor.

De socio-economische positie van vrouwen en mannen na de transitie echtscheiding en verweduwing. Een longitudinale studie op de Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

Defever, C., Mortelmans, D. (2011). De socio-economische positie van vrouwen en mannen na de transitie echtscheiding en verweduwing. Een longitudinale studie op de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Deze bron heeft tot doel een overzicht te geven van de verschillende socio-economische gevolgen van scheiding bij mannen en vrouwen. Duidlijkste gevolg: een partner die wegvalt en een inkomen minder.

Enkele andere socio-economische gevolgen:

- Mannen zijn actiever op de arbeidsmarkt dus hebben een verschillende basis om van te vertrekken na de scheiding
- Kloof tussen inkomensverschil mannen en vrouwen
- Mannen na scheiding vaker alleenstaande, vrouwen vaker kinderen ten laste
- Een grotere (her)activering op de arbeidsmarkt bij vrouwen

Eenzaamheid over de generaties heen? Eenzaamheid van kinderen na de scheiding van hun ouders.

Heylen, L., Pasteels, I., Mortelmans, D. (2013). Eenzaamheid over de generaties heen? Eenzaamheid van kinderen na de scheiding van hun ouders. Relaties en Nieuwe Gezinnen.

Deze bron onderzoekt hoe eenzaamheid zich bij kinderen manifesteert na een echtscheiding en welke impact de ervaren eenzaamheid bij ouders mogelijk heeft. Dit onderzoek is er omdat onderzoek hierrond zeer beperkt is.

Conclusie

Meisjes voelen zich vaker eenzaam dan jongens, eenzaamheid aanpakken bij volwassenen betekent dus mogelijk ook het risico op eenzaamheid bij kinderen verlagen en vice versa en als laatste leeft er rond eenzaamheid nog een ster taboe, een sterk stigma.

Oplossingen

Het taboe rond eenzaamheid helpen doorbreken, de problematiek bespreekbaar en aanvaardbaar maken. Beeldvorming is ook een belangrijk middel om eenzaamheid tegen te gaan. Tot slot is het onderkennen van het feit dat eenzaamheid iets is dat iedereen kan overkomen, ook niet onbelangrijk.

Eenzaamheid na scheiding: verdomd alleen, gelukkig met twee.

Pasteels, I., Heylen, L., & Mortelmans, D. (2014). Eenzaamheid na scheiding: verdomd alleen, gelukkig met twee of. *Relaties en Nieuwe Gezinnen*, 4(1).

Hierin wordt bekeken of gescheiden eerder gevoelens van eenzaamheid ervaren dan gehuwden en of de duurtijd sinds de scheiding een verschil uitmaakt hierbij. Hieruit blijkt dat singles kampen met gevoelens van eenzaamheid in zowel de emotionele als sociale dimensie. Het is niet zozeer de scheiding die de eenzaamheid verhoogt, maar wel de afwezigheid van een (samenwonende) partner.

In dit onderzoek tracht men twee onderzoeksvragen te beantwoorden:

- In welke mate is de partnerstatus belangrijk om emotionele en sociale eenzaamheid te verklaren?
- Is de duurtijd van de partnerstatus relevant om emotionele en sociale eenzaamheid te verklaren?

Uit het resultaat blijkt dat gescheiden mannen en vrouwen die single zijn kampen met gevoelens van eenzaamheid en dit zowel in emotionele als sociale dimensie. Emotionele eenzaamheid is het gebrek aan een hechte intieme band met iemand. Sociale eenzaamheid verwijst dan naar het gemis naar een breder netwerk van vrienden en familie. Een post maritale LAT-relatie beschermt vrouwen voor gevoelens van eenzaamheid, bij mannen blijft de kans om emotionele eenzaamheid wel hoger. Niet zozeer de scheiding, maar wel de afwezigheid van een partner na de scheiding (en dan vooral een samenwonende partner) verhoogt het risico op emotionele eenzaamheid. De isolatiehypothese wordt bevestigd. Een scheiding waarna men partnerloos blijft, betekent een directe vermindering van de mogelijkheid om een eigen sociale netwerk uit te bouwen. De bevrijdingshypothese die stelt dat gescheiden meer in de gelegenheid zijn om mensen te ontmoeten omdat ze minder koppelgeoriënteerd zijn, wordt echter weerlegd door de data. Gescheiden personen die single zijn ervaren meer sociale eenzaamheid dan gehuwden. Wanneer gescheiden terug herpartnerd zijn, is de mate van sociale eenzaamheid gelijk aan die van gehuwden. Dit risico op sociale eenzaamheid zien we zowel bij mannen als vrouwen.

De duurtijd van de partnerstatus heeft minder invloed op emotionele eenzaamheid. Bij gescheiden vrouwen die single zijn, vermindert de emotionele eenzaamheid naarmate de periode van single zijn langer duurt. We nemen aan dat deze groep hun verwachtingen ten aanzien van een partnerrelatie bijstellen waardoor het gemis minder scherp wordt.

Voor mannen geldt dat de kans om sociaal eenzaam te zijn aanzienlijk lager is wanneer men langer in een huwelijk, ongehuwde samenwoonrelatie of LAT-relatie verblijft in vergelijking met een kortdurig gehuwd zijn. Voor mannen blijkt zelf het omgekeerde dan het dyadic withdrawal principe van Kalmijn & Broese van Grenou (2005) dat stelt dat het sociale netwerk van koppels afneemt van zodra ze langer in een partnerrelatie zijn.

Nog een determinant bij emotionele eenzaamheid is het opleidingsniveau, waarbij hoger opgeleid zijn beschermend werkt. Subjectieve gezondheid en financiële stress hangen dan weer nauw samen met zowel emotionele als sociale eenzaamheid. Tewerkgesteld zijn verhoogd bij mannen de kans op sociale eenzaamheid. (Brug)gepensioneerden en langdurig zieken of permanent arbeidsongeschikten

rapporteren een verminderde mate van sociale eenzaamheid in vergelijking met werkende mannen. Kinderen hebben verlaagd de kans op sociale eenzaamheid bij mannen. De woonsituatie of verblijfspercentage heeft geen invloed.

Emoties ten aanzien van de (ex-) partner tijdens de echtscheiding.

Verschuere, A. Emoties ten aanzien van de (ex -) partner tijdens de echtscheiding.

Deze studie onderzocht of er bepaalde overkoepelende emoties zijn met betrekking tot de emotionele component van het scheidingsproces, of er geslachtsverschillen aanwezig zijn en welk effect de initiatorstatus heeft met betrekking tot het ervaren van emoties. Daarvoor werd een vragenlijst ingevuld die naging in welke mate de emoties opluchting, liefde, woede, wraak, walging, angst, verdriet, spijt, respect, schuld en schaamte ervaren werden wanneer men aan de ex-partner dacht.

Er werden meerdere emotietheorieën geformuleerd, namelijk: de James-Lange theorie, de Cannon-Bard theorie, de tweecomponententheorie van Schachter en Singer, de theorie van Lazarus en deze van Zajonc en als laatste de componentieële emotietheorie.

De belangrijkste bevinding van deze studie is dat mannen en vrouwen andere emoties ervaren ten aanzien van de ex-partner. Mannen hebben meer kans op externaliserende problemen na een echtscheiding. Dit komt omdat emoties van verlies en verdriet worden ontkend. Vrouwen zijn zich integendeel wel bewust van de emoties verlies en verdriet en hebben dus meer kans op internaliserende problemen. Niet-initiators ervaren gevoelens van verlies terwijl initiators gevoelens ervaren van opluchting. De studie besluit dat de emoties ervaren tijdens het echtscheidingsproces verschillen naargelang het geslacht en de initiatorstatus van de ex-partner.

Deze studie heeft wel enkele beperkingen, namelijk het gebruik van zelfrapportage en een cross-sectionele opzet. De methodologische sterktes zijn de heterogene steekproef en een opzet dat waakt over het feit dat de emoties specifiek bevraagd worden ten aanzien van de ex-partner. Deze studie heeft belangrijke gevolgen voor de hulpverleningscontext na een echtscheiding.

Gescheiden... en dan? Herpartneren in Vlaanderen anno 2010.

Pasteels, I. , & Mortelmans, D. (2013) . Gescheiden... en dan? Herpartneren in Vlaanderen anno 2010. *Relaties en Nieuwe Gezinnen* , 3 (3) , 1 - 66.

In dit artikel wordt het herpartneren na een scheiding uit een eerste huwelijk beschreven. De timing van het herpartneren alsook de leefvorm waarvoor men kiest in postmaritale relaties wordt beschreven. Vervolgens wordt de stabiliteit van LAT-relaties of ongehuwde samenwoonrelaties na een eerste huwelijk bestudeerd.

Het sociaal leven van gescheiden ouders: wat is de rol van de verblijfsregeling?

Botterman, S., Sodermans, A. K., & Matthijs, K. (2013). Het sociaal leven van gescheiden ouders: wat is de rol van de verblijfsregeling?. I. *Pasteels, D. Mortelmans, P. Bracke, K. matthijs, J. Van Bavel & C. Van Peer (Eds.), Scheiden in Meervoud. Leuven: Acco.*

Het hebben van een partner en kinderen heeft effect op iemands sociale leven. Hierin wordt besproken of dat ook geldt voor gescheiden ouders. Bij hen moet men immers een ex-partner, eventueel nieuwe partner en specifieke verblijfsregeling in acht worden genomen. Uit resultaten blijkt dat vooral gescheiden ouders binnen een gedeelde verblijfsregeling hun sociaal leven op peil houden en sociaal geïntegreerd blijven. Gescheiden co-ouders participeren meer in sociale activiteiten en onderhouden beter sociale contacten.

Het sociaal leven bevordert sociale integratie en wordt vaak gezien als een belangrijk element voor iemands algemeen welzijn. Er is ook een verband tussen de verblijfsregeling van kinderen en verschillende aspecten van het ouderlijke leven na een scheiding. Co-ouders vinden sneller een nieuwe partner. Ze zijn ook meer tevreden in het algemeen.

Co-vaders bouwen makkelijker een stabiele en duurzame relatie op met hun kinderen dan vaders die hun kinderen slechts een minderheid van de tijd zien. Een gedeelde verblijfsregeling heeft ook een effect op het sociaal leven van gescheiden ouders, ze zijn de helft van de tijd 'kinderloos'. Deze tijd kunnen ze benutten om deel te nemen aan sociale activiteiten en hun netwerken te onderhouden. Vaak blijven ze ook heel betrokken, wat hun sociale participatie in de hand kan werken.

Het sociaal leven wordt gemeten door de mate waarin iemand zijn sociaal netwerk onderhoudt, sociaal kapitaal opbouwt en participeert aan het maatschappelijk leven. Moeders met een inwonend kind dat er meer dan 66% van de tijd is, hebben een kleinere kans om vaak te participeren aan sportactiviteiten en culturele aangelegenheden. Voor uitgaan zijn er geen verschillen tussen moeders naargelang verblijfsregeling.

Opleiding en werkstatus zijn belangrijke indicatoren voor een gevuld sociaal leven. Hoger opgeleide ouders zullen vaker sporten en participeren aan culturele aangelegenheden dan gemiddeld opgeleide ouders. Verder zijn het vooral niet-werkende ouders die een lagere kans hebben om sociaal te participeren. Een nieuwe partner zorgt niet voor een verandering in het sociaal leven van gescheiden ouders. De aanwezigheid van jonge kinderen doet dit wel. Ze belemmeren enigszins de gescheiden ouders om te sporten en uit te gaan.

De tijd sinds scheiding verandert niets substantieels aan het sociale leven van gescheiden ouders. Een extraverte persoonlijkheid draagt bij aan het participeren aan culturele aangelegenheden en om uit te gaan. Het verklaart niet het engagement in sportactiviteiten. Een meer gesloten persoonlijkheid zal dit gedrag niet belemmeren.

Dit onderzoek bestudeerde of de verblijfsregeling van het kind gerelateerd is aan frequentie van sociale activiteiten en contacten na een echtscheiding. Een gedeelde verblijfsregeling hangt positief samen met de sociale cultuurparticipatie en met de frequentie van sporten door moeders, maar is niet gerelateerd aan de frequentie van uitgaan. De verdeling van ouderlijke lasten zorgt blijkbaar voor

wat extra ruimte om het sociaal leven van moeders te handhaven. Verblijfsco-ouderschap kan dus een emanciperend effect hebben voor gescheiden moeders, als het gaat over hun deelname aan sociale activiteiten buitenshuis.

Verblijfsco-ouderschap heeft ook positieve effecten op de participatie van vaders inzake sport en cultuur, maar de effecten waren net niet significant. Bij vaders vond men geen verband tussen de verblijfsregeling en hun sociale participatie. Hoe regelen residentiële vaders de kinderopvang zonder in te boeten op hun sociale leven? Het is mogelijk dat vaders vaker (in)formele hulp inroepen voor de zorg van hun kinderen.

Een hoge sociaaleconomische status beïnvloedt het sociaal leven van gescheiden ouders ook. Niet-werkende ouders kunnen zich het minder veroorloven frequent te participeren in sociale activiteiten. Voor beide ouders zijn sociale contacten met anderen in beperkte mate gerelateerd aan de verblijfsregeling. Moeders waarvan de kinderen hoofdzakelijk bij inwonen, hebben vaker contact met de eigen familie. Dit heeft mogelijks te maken met de hogere nood aan informele zorg voor de kinderen.

Men vond een negatief verband tussen het hebben van een nieuwe partner en de contactfrequentie met vrienden. Dit kan verklaard worden door dat een partner kan zorgen voor een verenging van het sociale netwerk. Koppels focussen meer op de partner dan op andere personen binnen hun sociale netwerken.

Uit de analyses bleek dat een extraverte persoonlijkheid één van de meest prominente determinanten is om na een echtscheiding een goed sociaal leven uit te bouwen.

Het besluit is dat moeders en vaders beperkte voordelen ervaren van co-ouderschap met betrekking tot hun sociaal leven. Co-ouderschap zou de nadelige effecten van een echtscheiding op het sociaal leven van ouders kunnen bufferen en hun algemeen welzijn na een echtscheiding verhogen. Daarbij stelt men wel de vraag of co-ouderschap dezelfde gunstige gevolgen heeft voor kinderen.

Nieuw samengestelde gezinnen: Een casestudie naar mattering en welzijn bij een gezin met verhoogd rolconflict.

Vanhee, I. Nieuw samengestelde gezinnen: Een casestudie naar mattering en welzijn bij een gezin met verhoogd rolconflict.

Deze masterproef legt de focus op: rolconflict, mattering en welzijn bij nieuw samengestelde gezinnen. Ze focussen zich vooral op het SRM-model (Social Relations Model). Dit model biedt de mogelijkheid om het gezinsfunctioneren op zowel het individuele, relationele als op het familieniveau te bestuderen. Daarnaast biedt het model ook nog de mogelijkheid om de invloed die gezinsleden op elkaar hebben te analyseren.

Binnen samengestelde gezinnen bevinden zich heel wat uitdagingen. Zo is het na de scheiding van belang dat de kinderen tijd krijgen om zich aan te passen aan de nieuwe situatie van het nieuwe gezin.

Daarnaast kunnen er ook rolconflicten ontstaan bij de kinderen en andere gezinsleden.

- Inter-rolconflict:

Dit ontstaat wanneer een persoon, kind op een moment in een tweestrijd zit met de verschillende rollen die hij/zij dient op te nemen. De persoon kan op dat moment niet aan beide rollen voldoen en dient een bepaalde rol op de voorgrond te plaatsen.

- Intra-rolconflict:

Wanneer meerdere mensen verschillende ideeën hebben over hoe de persoon zijn/haar rol dient op te nemen. Als verschillende gezinsleden bijvoorbeeld een andere visie hebben over de plaats en de rol die de stiefouder binnen het gezin dient op te nemen, kan gesproken worden van een intra-rolconflict.

Mattering: Het gevoel ertoe te doen voor de andere. Het gaat over het gevoel dat mensen een verschil kunnen maken voor die andere persoon en belangrijk zijn voor hem/haar. Studies over het welzijn van kinderen in nieuwe samengestelde gezinnen vertonen verscheidene resultaten. Er is hier dus geen eenduidige conclusie voor.

Post-divorce wellbeing in Flanders: Facilitative professionals and quality of arrangements matter.

Baitar, R., Buysse, A., Brondeel, R., De Mol, J., & Rober, P. (2012). Post-divorce wellbeing in Flanders: Facilitative professionals and quality of arrangements matter. *Journal of Family Studies*, 18(1), 62 - 75.

Het basisdoel in dit onderzoek is om te onderzoeken hoe het pre-traject, het traject zelf en de gemaakte afspraken gerelateerd zijn aan het persoonlijk welzijn van de betrokkene na de scheiding. Het resultaat gaf aan dat er een rechtstreeks verband is tussen het scheidingstraject en het welzijn van de betrokkene na de scheiding.

Scheiden in meervoud: over partners, kinderen en grootouders.

Pasteels, I., Mortelmans, D., Bracke, P., Matthijs, K., Van Baven, J., Van peer, C. (2013). Scheiden in meervoud: over partners, kinderen en grootouders. Acco Leuven/ Den Haag.

Hier wil men een breedbeeldperspectief geven om in tal van levensdomeinen de gevolgen van echtscheiding voor vele betrokkenen te schetsen = een multi-actorenperspectief.

Conclusie

De grootste gemene deler in alle echtscheidingsvraagstukken - en tegelijk de cruciale uitdaging - is telkens opnieuw de zoektocht naar een evenwicht bij de invulling van nieuwe sociale relaties tussen alle betrokken actoren die bestaande sociale posities moeten continueren of nieuwe posities zicht te krijgen. De hedendaagse gezinsstructuren kunnen met ouders, stiefouders, stiefbroers en – zussen, halfbroers en – zussen een zeer complexe netwerken zijn waar verschillende verblijfsregelingen de maat aangeven en minder of meer harmonieuze relaties de melodie componeren, maar te veel valse noten het geheel gauw kunnen ontsieren.

Vanuit de sociologie wordt elk samenlevingsverband bekeken vanuit 3 thema's: cohesie, gelijkheid en identiteit. Deze processen bekeken binnen gezinnen pleiten de auteurs ten eerste voor permanent wetenschappelijk onderzoek naar gevolgen van bestaande én nieuwe relatie – en gezinsvormen. Ten tweede pleiten ze voor maatschappelijke ondersteuning van alle betrokken actoren (preventief en curatief) en tenslotte voor wetgeving die evoluties opvolgt en juridische actoren die afdwingbaarheid garanderen. Het is cruciaal dat de belangen van de zwakste speler in het echtscheidingsveld, dit zijn de kinderen, centraal staan, meer nog, dat ze in meervoud behartigd worden.

The Divorce Conflict Scale.

Hald, G. M., Strizzi, J. M., Ciprić, A., & Sander, S. (2019). The Divorce Conflict Scale. *Journal of Divorce & Remarriage*.

In dit artikel staat eigenlijk de echtscheiding als conflict centraal en wordt bekeken welke elementen het conflict net wel of net niet aanwakkeren. Zo krijgen we zicht op de elementen die een conflict doen escaleren. Dit is interessant want zo kunnen we ook gaan kijken hoe dit conflict voorkomen kan worden, door net te voorkomen dat de escalerende kenmerken zich manifesteren in de relatie.

Binnen dit onderzoek maken ze een onderscheid tussen wat zij als een hoogconflictscheiding zien.

- Er zijn vooral doordringende, negatieve uitwisselingen;
- Waardoor een vijandige, onveilige en emotionele omgeving wordt gecreëerd.

Binnen een hoog conflict onderscheiden ze dan ook drie dimensies:

- 'Domain dimension' = meningsverschillen over bepaalde onderwerpen die kenmerkend zijn voor een echtscheiding, zoals het financiële en de opvoeding van de kinderen;
- 'Tactics dimension' = de manier waarop er wordt omgegaan met conflicten en meningsverschillen, en hoe deze worden gemanaged;
- 'Attitudinal dimension' = de mate waarin er vijandige of emotionele emoties zijn ten opzichte van de voormalige partner.

Algemeen is reeds vastgesteld dat hogere en meer aanwezige conflicten het welzijn van voormalige partners naar beneden duwt. Dit beïnvloedt uiteraard ook de kinderen, die toch ook een daling in hun psychologisch welzijn ervaren. Het zijn net die hoogconflictsituaties die ervoor zorgen dat er zo'n grote verschillen zijn tussen kinderen en voormalige partners uit een echtscheiding, in vergelijking met gezinnen waar de ouders samenblijven blijven en de structuur over de jaren heen niet wijzigt. Het is dus uitermate belangrijk een hoog conflict zo snel mogelijk te herkennen, zodat verdere escalatie voorkomen kan worden (zodat het welzijn van de betrokken bijgevolg ook niet daalt).

Volgens het onderzoek zouden volgende punten belangrijk zijn om op te nemen in de schaal in functie van het zo goede mogelijk beoordelen van een conflict en de mate van escalatie ervan:

- **Communicatievaardigheden**
De reden hiervoor is dat deze vaardigheden volgens onderzoek geassocieerd kunnen worden met huwelijksproblemen/-onenigheden en conflict, dit heeft een grote impact op de 'tactics dimension'.
- **Co-ouderschap**
Het hoogste niveau van co-ouderschap wordt vaak gevonden in die gezinnen waar het conflict het laagst is, dit speelt dus een sleutelrol in het vermogen van kinderen en ex-partners om aan te passen aan het conflict. Hier is een duidelijke link met de 'domain dimension', aangezien het kind uiteraard centraal staat binnen ouderschap.
- **Globale beoordeling van de voormalige partner (vanop een afstand kijken naar de ex-partner, zonder dat emoties een vertekend beeld geven)**
Hoe we naar de andere kijken, heeft ook een groot effect op het hoog conflict. Hoe minder we onze voormalige partner waarderen en respecteren, hoe meer kans op escalatie. Dit beïnvloedt dus sterk de 'attitudinal dimension'.
 - Het eigen waargenomen level van conflict (de eigen beleving omtrent hoever het conflict escaleert).

Deze schaal werd dus ontwikkeld om hiaten tussen wat al jaren in de literatuur beschreven was, maar nog niet als beschikbare methodiek te verkrijgen was, te verhelpen. De schaal maakt een onderscheid tussen enerzijds de directe meting van het conflict, door de ogen van één van de partners (eigen waargenomen level van conflict) en anderzijds op een indirecte manier door ook te polsen naar bovenstaande elementen (communicatie, ouderschap en beoordeling ex-partner). Het blijkt een interessante tool te zijn om te kijken naar conflicten na een echtscheiding, vaak hoog conflict. Het kan ingezet worden op elementen te herkennen en escalatie tijdig op te sporen. Al geeft het ook inzicht op waar het kan foutlopen, dus kan het ook een preventieve invulling krijgen!

Uit de eerste bevindingen van deze studie zou er een verschil kunnen zijn tussen mannen en vrouwen, al kan het ook zijn dat tijd alle wonden heelt en dit verschil uiteindelijk er niet toe doet. Voor mannen is het hun initiatief in het nemen van het besluit om over te gaan tot scheiding doorslaggevend in hoe zij kijken naar een conflict (en het dus al dan niet als hoog conflict ervaren). Bij vrouwen primeert de uitleg meer en dat houdt in dat zij kijken naar geweld, ontrouw, initiatief nemen in de beslissing en de nieuwe partner van de andere partner.

Losstaande vaststellingen:

- Zowel mannen als vrouwen gaan hogere ratings geven op vlak van hoog conflict (dus op een negatieve wijze) als er ontrouw in het spel zit.
- Als enkel de man een nieuwe partner heeft, dan is de kans dat het conflict groter is dan wanneer beiden of enkel de vrouw een nieuwe partner hebben/heeft.

Maar beiden geven ook aan dat als ze met een beslissing uit elkaar gaan, dat ze dan een echtscheiding als minder conflictueus gaan zien (en dus minder snel als hoog conflict gaan benoemen). Dit laatste blijkt logisch te zijn. Als ze in staat zijn een consensus te vinden, betekent dit dat hun communicatievaardigheden best hoog zijn. Aangezien deze schaal polst naar communicatievaardigheden, en deze echt wel aanwezig zijn bij dit soort partners, scoren dergelijke partners hier positief op en zal het conflict dus minder als conflictueus gezien worden. Deze vaardigheden hebben zich naar alle waarschijnlijkheid ook al geïmplementeerd in hun relatie nog voor de echtscheiding, en zullen dat ook doen na de echtscheiding. Hieruit kunnen we dus vaststellen dat communicatievaardigheden een belangrijke voorwaarde zijn om een echtscheiding niet als conflictueus te zien en dus niet te laten escaleren.

Kinderen en jongeren

Gevolgen op ontwikkeling en welzijn

Als de plusouder geen pluspunt is.

Ivanova, K. & Kalmijn, M. (2019, 4 november). Als de plusouder geen pluspunt is. De Standaard. Geraadpleegd op 16 februari 2020, van [file:///C:/Users/Asus/Downloads/Artikel_Justitiehuis_Plusouder_GeenPluspunt%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/Artikel_Justitiehuis_Plusouder_GeenPluspunt%20(2).pdf)

Dit artikel toont aan welke gevolgen conflict binnen een gezin kunnen hebben bij kinderen. Zo wordt duidelijk dat conflict veel zwaarder doorweegt (ook naar later toe), dan een scheiding. Zware conflicten tussen ouders, kinderen en/of plusouders, zorgen ervoor dat het kind op volwassen leeftijd twee keer zoveel kans heeft om in een depressie te belanden. Kinderen waarbij de ouders gescheiden zijn, maar wel nog door één deur kunnen, zouden evenveel kans hebben op depressie als bij kinderen zonder gescheiden ouders.

Children's experiences and meaning construction on parental divorce: A focus group study.

Maes, S. D., De Mol, J., & Buysse, A. (2012). Children's experiences and meaning construction on parental divorce: A focus group study. *Childhood*, 19 (2), 266 - 279.

Het doel van dit artikel is om het verhaal van kinderen die een scheiding ondergaan naar voren te brengen. Hiermee willen ze graag professionals die werken met deze kinderen informeren. Er wordt rond 7 thema's gewerkt:

- Eerst en vooral bekijkt men de inspanningen die kinderen moeten doen om te praten over de scheiding van hun ouders.
- Wat is (echt)scheiding?
- Verhalen over verlies.
- Verhalen over het winnen.
- Verhalen over verandering.
- Verhalen over stabiliteit.
- Verhalen over het genezen van de wonden.
- Ingewikkelde verhalen.

Het artikel geeft enkele richtlijnen weer aan professionals die werken met kinderen in scheiding.

Conflict is negatief, maar kinderen willen vooral meetellen na de scheiding!

IPOS Scheidingsonderzoek. (z.j.). Fact Sheets 7: Conflict is negatief, maar kinderen willen vooral meetellen na de scheiding!. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html>

Het verband tussen ouderconflict en het welzijn van kinderen werd reeds uitgebreid onderzocht: de betekenis die de kinderen geven aan het conflict tussen hun ouders, de rechtstreekse invloed op hun welzijn hierbij, de mate waarin kinderen dit conflict als bedreigend ervaren,... Maar in deze factsheet wil men eens kijken hoe het conflict na de scheiding invloed heeft op het welzijn van de kinderen.

- De subjectieve levenskwaliteit bij jongeren na scheiding.
- De subjectieve levenskwaliteit van de jongeren vertoont een positieve significante samenhang met de subjectieve levenskwaliteit van ten minste 1 van hun deelnemende ouders: een hoge subjectieve levenskwaliteit bij de jongere gaat samen met een hoge subjectieve levenskwaliteit bij de deelnemende ouder.
- De mate van conflict na scheiding.
- Jongeren worden gemiddeld genomen niet geconfronteerd met extreem conflict tussen de ouders na de scheiding.
- De mate waarin jongeren ouderconflict aangeven hangt op een significant positieve manier samen met de mate waarin minstens 1 ouder conflict aangeeft met de andere ouder. De mate van conflict zoals ervaren door de jongere wordt dus door de deelnemende ouder bevestigd.
- Onderlinge verbanden.
- Meer ouderconflict gaat gepaard met een lagere subjectieve levenskwaliteit.

De jongeren die hierbij getest zijn geweest, kwamen niet uit hoog-conflictueuze gezinnen. Conflict tijdens en na scheiding is normaal en meestal zelfs onvermijdelijk. Een belangrijke boodschap naar ouders is om na scheiding het conflict met de ex-partner op een zo goed mogelijke manier te hanteren zodat kinderen er niet in verstrikt geraken.

Het is belangrijk om bij kinderen te toetsen of zij de situatie begrijpen, om met hen rekening te houden en hen de ruimte te geven om het verschil te maken na de scheiding.

De impact van scheiding op kinderen: knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving.

Buysse, A., & Renders, M. (2007). De impact van scheiding op kinderen: knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving. Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 3, 147 - 152 .

De hervorming van de Echtscheidingswet past in een positieve evolutie waarbij we wegstappen van de schuldvraag. Als één echtgenoot wil scheiden en de andere wil dat niet, dan kan volgens het ontwerp eenzijdig de echtscheiding gevraagd worden zonder beschuldiging. Deze wetgevende initiatieven passen in een aantal positieve, internationale trends, zoals seksneutraliteit en verblijfscoouderschap (een trend ingegeven door de hogere participatie van vrouwen in het werkveld en de emancipatie van vaders), het bevorderen van de zelfdeterminatie van scheidende partners en

bemiddeling (die toelaat dat regelingen die scheidende partners zelf overeenkomen bindend zijn), en het wegnemen van schuld.

Verder gaat deze tekst in op welke andere gevolgen de nieuwe wet heeft op hoe er met scheidingen wordt omgegaan. Zo blijkt uit het onderzoek dat de kwaliteit van de overeenkomst de belangrijkste en meest onmiddellijke determinant vormt van de kwaliteit van het leven van ouders en kinderen in een scheiding. Conflict is niet iets dat per definitie vermeden moet (of kan) worden, het is nu eenmaal vaak verbonden met scheidingen. Het is wel van belang dat het conflict tussen de ouders blijft en dat kinderen er niet middenin geplaatst worden. Een volledige, op maat gesneden en gedetailleerde overeenkomst is daarvoor een voorwaarde. Daarnaast is ook de weg naar die overeenkomst – het scheidingstraject – belangrijk.

Tot slot moeten we ook concluderen dat we ons lange tijd de verkeerde vraag gesteld hebben. We focussten ons op de impact die scheiding heeft op kinderen, maar eigenlijk is gebleken dat het vooral belangrijk is te focussen op de korte termijneffecten die een scheiding teweegbrengt bij zowel de ouders als hun kinderen. De overgang van de ene gezinsvorm naar een andere dient op een zo goed mogelijke manier te verlopen. Een focus op het scheidingsproces, in plaats van eerder op de gevolgen van een scheiding, is dan ook veel interessanter. Op die manier benadrukken we de transformatie en verandering in scheidende partners, hun kinderen en de ouder-kindrelatie.

De invloed van ouderlijk conflict op de levenstevredenheid van kinderen.

Van Peer, C., Bastaits, K., & Mortelmans, D. (2012). De invloed van ouderlijk conflict op de levenstevredenheid van kinderen. SVR- webartikel, 8, 1-18.

Naast de scheiding zijn er nog factoren die het welbevinden van kinderen kunnen beïnvloeden, zowel effecten voorafgaand aan de scheiding als na de scheiding. Vooral de ouderlijke conflicten (zowel voor, tijdens als na de scheiding en zelfs nog tijdens het huwelijk) blijken een invloed te hebben en kunnen het welbevinden van zowel ouders als kinderen ondermijnen. De intensiteit, aard, frequentie en inhoud van deze ouderlijke conflicten bepalen in welke mate het welbevinden kan worden aangetast. Het is wel belangrijk te beseffen dat niet elke scheiding problematisch verloopt en dus het welbevinden ondermijnt. Een scheiding kan ook net het einde betekenen van een dysfunctionele omgeving (dan kan het net het welbevinden verhogen). Een echtscheiding kan dus een voordeel opleveren. Maar als de scheiding voor een nieuw, nog niet gekend, conflict zorgt, zal de kans toenemen dat het een uiteindelijke negatieve impact heeft op betrokkenen. Wat dus opvalt is dat kinderen die opgroeien in een conflictueuze gezinssituatie een lager psychologisch welbevinden hebben (in vergelijking met kinderen die opgroeien in een harmonieus gezin). De structuur van het gezin doet er op zich niet toe, het zijn de conflicten die bepalend zijn (vooral de conflicten in het gezin van oorsprong, en niet de conflicten ontstaan door de scheiding).

Een ouderschapsplan kan het welbevinden helpen verhogen, het is dus een gesuggereerde oplossing in de tekst.

De opvoeding door gescheiden ouders en het welbevinden van het kind: wat is van tel?

Bastaits, K., Mortelmans, D., Van Peer, C. (2013). De opvoeding door gescheiden ouders en het welbevinden van het kind: wat is van tel? Relaties en Nieuwe gezinnen.

Deze bron oogt het belang van gelijkwaardig ouderschap, evenredig verblijf en het principe "the best interest of the child" (een betrokkenheid van beide ouders heeft een positieve impact op het welbevinden van het kind). Is de opvoeding door gescheiden vaders en moeders even belangrijk voor het welbevinden van kinderen in verschillende verblijfsregelingen?

Conclusie

De opvoeding door moeders en door vaders na echtscheiding is even belangrijk voor zowel de zelfwaardering als de levenstevredenheid van het kind. Het is dus voor het welbevinden van het kind niet zozeer de hoeveelheid tijd die men als ouder doorbrengt met het kind noch het geslacht van de ouder die van belang zijn, als wel de kwaliteit van de opvoeding door de ouder. Hier heeft ouderlijk conflict een negatief effect. Want kinderen willen contact onderhouden met beide ouders en hierin gesteund worden.

De ScheidingsNavigator: de weg door scheidingsprocessen.

Gielen, G. (2016, 23 mei). 'De Scheidings Navigator : de weg door scheidingsprocessen'. Sociaal. net. Geraadpleegd van <https://sociaal.net/boek/de-scheidingsnavigator/>

Scheidingsnavigator is een boek voor hulpverleners die cliënten stap voor stap willen begeleiden in het scheidingsproces.

Welzijn en belang van kinderen staan centraal. Scheidingsproces wordt opgedeeld in zeven fasen.

1. Intake en scheidingsoverweging
2. Scheidingbesluit definitief en verwerkingsprocessen
3. Onderhandeld, alimentatie berekenen en onderliggende gevoelens
4. Definitieve afspraken en concepten en ouderschapsplan
5. Afrondingsfase met ondertekenen, legaliseren via de rechtbank en definitief afscheid
6. Evaluatiefase
7. Nieuwe startfase

De rode draad is steeds de voorlichting naar de kinderen. Ga na wat de wensen en zorgen zijn en heb daarbij voldoende aandacht voor loyaliteitsvraagstukken en acceptatieproblemen.

Vier deelprocessen:

1. Praktische proces
2. Emotionele proces
3. Implementatieproces voor ex-partners
4. Implementatieproces voor collega-ouders

Het tweede deel gaat over samengestelde gezinnen.

Does it matter how they matter? Jongeren uit NSG over hoe zij merken dat ze belangrijk zijn voor ouders en hun nieuwe partners.

IPOS Scheidingsonderzoek. (z. j.). Fact Sheets 18: Does it matter how they matter? Jongeren uit NSG over hoe zij merken dat ze belangrijk zijn voor ouders en hun nieuwe partners. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <http://www.scheidingsonderzoek.ugent.be/product.html>

De onderzoeksvragen hierbij zijn de volgende:

- Op welke concrete manieren merken adolescenten dat ze belangrijk zijn voor ouders en stiefouders?
- Verschillen deze concrete manieren tussen ouders en stiefouders?

Uit de resultaten van dit onderzoek met adolescenten uit NSG, kunnen we besluiten dat jongeren op verschillende concrete manieren merken dat ze belangrijk zijn voor biologische ouders en stiefouders. Vooral het krijgen van voldoende aandacht, zorg en het samen doen van activiteiten geeft adolescenten het gevoel te 'mattern' naar zowel biologische ouders als stiefouders.

Een kinderstem met invloed: kinderen en ouders verbinden bij hoog conflict na scheiding

Kuppens, K. (2019 , 15 november). *Een kinderstem met invloed: kinderen en ouders verbinden bij hoog conflict na scheiding*. Mondelinge presentatie op Eigenzinni ge ideeën en verrassende interventies bij hoogconflict na scheiding, Interactie- Academie Berchem.

Bij een echtscheiding worden de kinderen vaak het slachtoffer. Als we kijken naar wat je hoort bij de kinderen zelf, dan komen volgende zaken aan bod:

- Ze gaan zichzelf in de schaduw plaatsen en hun loyaliteit naar de ouders toe verhogen, het risico hierbij is dat ze de focus zo hard op het conflict gaan leggen dat ze de voeling met zichzelf verliezen.
- Hun verhaal wordt vaak niet of onvoldoende gehoord, er wordt gepraat over het conflict maar niet over de personen die betrokken zijn bij dat conflict en hoe ze zich daarbij voelen.
- De emoties van kinderen dreigen uit balans te geraken en dat kan er zelfs toe leiden dat kinderen gaan stoppen spreken.

Bij de ouders hoor je daarentegen vooral volgende zaken:

- Dat er een zeker schuldgevoel is omdat het conflict je helemaal opslurpt;
- Dat ze alles binnen een vechtkader zien;
- Dat er een zeker wantrouwen is bij de andere ex-partner omdat ze zichzelf niet altijd gezien voelen bij de andere ouder.

Wat vooral beklifde was het eiland-metafoor waarin kinderen in een eerste fase voorgesteld worden als een deel van een kerngezin waarbij dus zowel de vader als de moeder gerekend kunnen worden (dus voor de scheiding). Eénmaal de scheiding tot stand komt, probeert het kind zich vast te klampen aan het eiland en probeert het dit eiland ook bijeen te houden (want beide ouders gaan uit elkaar en het eiland gevormd door beide ouders samen wordt dus uiteen getrokken in twee afzonderlijke delen

die zich steeds meer van elkaar verwijderen). Zo komt het kind in een ware spreidstand te staan die niet lang vol te houden blijkt. Uiteindelijk moet het kind dus op het afgebroken deel van één van de ouders springen en moet het de andere ouder laten 'varen'. Dat eiland verdwijnt dan op de achtergrond, tenminste als er geen volledige breuk is (het kind blijft zich afvragen wat de andere ouder doet en of die nog aan het kind denkt). Het kind is dus nog bereid te springen naar het andere eiland om zo het contact met de andere ouder te onderhouden en zeker niet te verwaarlozen. Hierdoor kan het kind wel het gevoel krijgen dat het zijn eigen stekje verliest omdat het alleen maar heen en weer springt tussen de twee eilanden van de ouders, maar zelf geen eigen plekje meer heeft. Een risico hierbij is dat het kind uiteindelijk ook een eigen eiland maakt en de eigenheid en het contact met beide ouders verliest omdat het zich niet gehoord voelt bij beide ouders. Het kind kan ook het gevoel krijgen dat het conflict enkel toeneemt door eigen toedoen en dat kan ervoor zorgen dat het zich afzondert om een groter conflict te voorkomen.

Belangrijk te beseffen is dat kinderen uiteindelijk wel hun weg vinden tussen de verschillende eilanden, maar het blijft een periode van zoeken en niet elk kind is hierin even weerbaar. Toch is het belangrijk de stem van kinderen te horen binnen dit debat, want als kinderen iets zeggen, dan komt dat harder binnen bij de ouders en bewerkstelligt dit sneller verandering. Dat is ook het uiteindelijke doel van de interventies. Daarbij is het belangrijk aandacht te hebben voor de capaciteiten, verlangens, wensen en waarden van de ouders zelf; hun inzet en lasten moeten belicht worden (het blijven ouders ondanks het conflict, het zijn competente personen).

Een andere mooie methodiek om het via kinderen aan ouders te illustreren hoe zwaar deze periode door kinderen ervaren kan worden, is een linguagram. Het is een manier om de stem van kinderen te versterken en dit gebeurt door het kind een tekening te laten maken van hun ervaring en deze dan uit te leggen aan hun ouders (de tekening is het vertrekpunt om een gesprek met de ouders te starten). Op die manier kan het kind vanuit de eigen beleving zijn volledig verhaal vertellen. In de workshop kwam een prachtig voorbeeld aan bod over een kind dat het conflict voorstelde als een vulkaan tussen beide ouders, maar langs de andere kanten waren er toch ook nog mooie grasvelden om maar te illustreren dat elke ouder ook nog positieve dingen doet voor het kind (elke ouder is dus meer dan het conflict dat tussen hen beide staat, alleen moeten ze durven kijken naar de andere kant en het strijdperspectief loslaten). Zo kan ervoor gezorgd worden dat de ouder in eerste instantie naar het kind kijkt en niet naar het conflict, het handelen staat dan in het teken van wat het beste is voor de kinderen (hun rol vanuit ouderschap krijgt dan eindelijk de meeste aandacht, en zo hoort het ook).

In een gesprek met ouders is het belangrijk een onderscheid te kunnen maken tussen ex-partnerschapsargumenten en argumenten vanuit zorg voor de ouder-kindrelatie. Zaken die niet voor het kind zijn, moeten niet gezegd worden!

Een week mama, een week papa? Wat kinderen bij een scheiding echt nodig hebben.

Renaer, B. (2015 , 16 december). ' Een week mama, een week papa? Wat kinderen bij een scheiding echt nodig hebben'. Sociaal. net. Geraadpleegd van <https:// sociaal. net/boek/ een-week-mama-een-week- papa/>

Claire Wiewauters en Monique van Eycken schreven het boek "Een week mama, een week papa? Wat kinderen bij een scheiding echt nodig hebben."

In dit boek staat de zorg voor de impact voor de kinderen centraal. De klemtoon ligt op de ontwikkelingsfase van de kinderen. De auteurs vragen aandacht voor de verschillende noden die een kind of jongere heeft naargelang de leeftijdscategorie waarin hij valt. Het boek bevat inzichten en richtlijnen omtrent de noden van kinderen, gekoppeld aan hun leeftijd.

De auteurs kaarten de redenen aan die voor hen maken dat een gelijkmatig verdeeld verblijf niet goed haalbaar is. Een ander opvallend thema is dat van het bredere netwerk rond het gezin zoals grootouders en de school. Wordt geïllustreerd met voorbeelden en casussen.

Hoe een scheiding geen drama wordt voor je kind.

Radio 1. (2019 , 18 februari). ' Hoe een scheiding geen drama wordt voor je kind'. Radio 1. Geraadpleegd van <https:// radio1. be/hoe- een- scheiding-geen- drama-wordt-voor-je-kind.>

Heel wat Belgische kinderen krijgen te maken met ouders die scheiden. In dit artikel haalt men aan hoe men een negatieve impact op de kinderen kan vermijden.

Coördinator bij Awel Sybille Declercq vertelt vaak de vraag te krijgen van jongeren over conflicten in verband met de scheiding, verblijfsregeling en over nieuwe samengestelde gezinnen. In het algemeen is er een stijging van het aantal gesprekken bij Awel over scheidingen. Lut Celie geeft hier enkele tips om de schade van een scheiding op je kinderen te beperken.

- Luister naar je kind.
- Belangrijk hierbij is om op andere signalen zoals hoofd- en buikpijn te letten.
- Zorg dat je kind zich welkom voelt in het nieuwe samengestelde gezin.
- Betrek je kind bij de beslissingen die je neemt.
- Doe iets met de emoties van je kind.
- Zo kan het kind een tranenboekje maken, waarin ze iets kunnen schrijven over het gemis naar een ouder.
- Geef je kind de tijd om alles te verwerken.

Deze impact op de kinderen hoeft niet altijd een negatieve impact te zijn. Wanneer het kind tijd en ruimte krijgt om de gebeurtenissen te verwerken, kan de impact beperkt worden

How do post-divorce paternal en maternal family trajectories relate to adolescent's subjective well-being?

Bastaits, K., Pasteels, I., & Mortelmans, D. (2018). How do post-divorce paternal and maternal family trajectories relate to adolescents' subjective well-being?. *Journal of adolescence*, 64, 98 - 108.

Hoe worden kinderen beïnvloed door de transities van hun ouders na een echtscheiding?

Uit dit onderzoek bleek dat het welzijn van de adolescent lager was als hun moeders in minder stabiele partnerrelaties waren, namelijk als ze nooit herpartneren, een LAT-relatie hadden of meerdere relaties hadden na hun scheiding.

Bij vaders werd een tegengesteld resultaat vastgesteld: het welzijn van de adolescenten was lager wanneer hun vaders in stabiele partnerrelaties was, met andere woorden als men hertrouwde of samenleefde met een nieuwe partner sinds de scheiding.

Kinderen groeien op met een grote verscheidenheid in familietypes. Meer nog, deze familievormen waarin ze leven, veranderen tijdens hun leven. Het is dus een dynamisch gegeven. Dit onderzoek bekijkt de impact van familietransities na echtscheiding op het welzijn van adolescenten.

Kampen met scheiden op het scheidingskamp.

Hameleers, J. (2018, 6 juni). 'Kampen met scheiden op het scheidingskamp'. *De Morgen*. Geraadpleegd van <https://www.demorgen.be/nieuws/kampen-met-scheiding-op-het-scheidingskamp~b1c02bb6e/>

De Bleekwijde startte in de zomer 2018 met scheidingskampen. Kinderen en jongeren van gescheiden ouders krijgen vijf dagen de kans om hun gevoelens over de scheiding te uiten, en ook om gewoon plezier te maken.

De Bleekweide voelt dat kinderen een grote behoefte hebben om erover te praten. Helaas krijgen ze daar niet echt de ruimte voor. De Bleekweide biedt een plek waar kinderen de chaos aan gedachten en gevoelens de vrije loop kunnen laten gaan. Wanneer kinderen alles opkroppen, kunnen ze allerlei vervelend gedrag ontwikkelen waaronder fysieke symptomen.

Op deze kampen focussen ze er vooral op dat kinderen hun eigen taal vinden. De herkenning op zo'n kamp is enorm en daardoor voelen ze zich veilig. Dat werkt herstellend. Het kamp ging door in Gent en kostte in 2018 250 euro. Kinderen worden op een speelse manier samengebracht om creatieve taal te geven aan wat de scheiding met hen doet.

Kinderen en Scheiding.

Buysse, A., & Ackaert, K. (2006) . Kinderen en Scheiding. Tijdschrift voor Jeugd - en Kinderrechten.

In dit artikel gaat het over een onderzoek dat werd uitgevoerd vanuit het Kinderrechtencommissariaat om een lijvig beleidsdossier over kinderen en scheiding voor te leggen de beleidsmakers.

In dit onderzoek laat men vooral de kinderen aan het woord: hoe zien zij een scheiding, hoe ervaren zij deze en wat is hun 'ideale scenario' bij dergelijke scheiding.

Het onderzoek bestond uit 4 focusgroepgesprekken –opgedeeld naar leeftijd en geslacht- en vertrok vanuit een bi-directionele visie op ouder-kind relatie. Het peilde naar het proces van verandering bij ouders, kinderen en de ouder-kindrelatie. De wederzijdse beïnvloeding tussen ouder en kind en de betekenis die kinderen aan de scheidingssituatie verlenen & hoe ze er als actieve 'agents' mee omgaan. Hierbij stelde men o.a. ook de vraag: "Mocht je de scheiding kunnen overdoen, hoe zou je ze dan doen verlopen?"

Het onderzoek geeft info over hoe kinderen de scheiding zien, hoe ze de verblijfsregeling aanvoelen, de ouder-kindrelatie, hoe ze omgaan met hun gevoelens...

Dit is een zeer interessant artikel, vlot te lezen, over hoe we meer rekening kunnen houden met kinderen tijdens een echtscheiding.

Kinderen hebben alle redenen om kwaad te zijn.

Knack. (2013, 29 januari). ' Kinderen hebben alle redenen om kwaad te zijn'. Knack. Geraadpleegd van https://www.knack.be/nieuws/belgie/kinderen-hebben-alle-redenen-om-kwaad-te-zijn/article-normal-85680.html?cookie_check=1582050022

Volgens Celie catalogiseren en medicaliseren we als snelle oplossing bij jongeren. Zo proberen we grip te krijgen op situaties. De visie van De Bleekweide is om te normaliseren. Het uitgangspunt is dat er niets mis is met de kinderen en jongeren die er komen. De Bleekweide gaat samen met de jongeren op zoek naar wat ze nodig hebben om met hun emoties aan de slag te gaan. Volgens Celie doen we vaak moeilijk over kwaadheid bij kinderen en jongeren, terwijl het een van de basisemoties is. Celie wil het normaliseren dat jongeren redenen hebben om kwaad te zijn als hun nest deuken heeft gekregen.

Kinderen op de eerste plaats: bewezen werkzame opvoedingstrategieën bij scheiding.

Thiry, A. (2018, 1 december). 'Kinderen op de eerste plaats: bewezen werkzame opvoedingstrategieën bij scheiding'. Sociaal.net. Geraadpleegd van [https:// sociaal. net/boek/ kinderen-op-de- eerste-plaats/](https://sociaal.net/boek/kinderen-op-de-eerste-plaats/)

Nederlandse Joanne Pedro-Carroll schreef het boek "Kinderen op de eerste plaats: bewezen werkzame opvoedingstrategieën bij scheiding." Hierin vinden we een uitgebreid gamma aan bruikbare strategieën. De auteur koppelt ook wetenschappelijk onderzoek aan voorbeelden uit het werkveld.

Dit boek staat vooral stil bij de succesverhalen van kinderen die een scheiding meemaakten.

Volgende zaken worden behandeld:

- Overbrengen van de boodschap dat er een scheiding zal plaatsvinden.
- Handvaten voor ouders om met kinderen te kunnen stilstaan bij hun gevoelens.
- Hoe kunnen ouders hun woede tegenover de andere ouder begrijpen en beheersen, zodat dit geen invloed heeft op de kinderen?

Kinderen van de scheiding: een kwalitatief onderzoek naar de invloed van een ouderlijke echtscheiding op adolescenten.

Roelants, V. (2004). *Kinderen van de scheiding: een kwalitatief onderzoek naar de invloed van een ouderlijke echtscheiding op adolescenten*. [Licentiaat]. Leuven: Katholieke Universiteit Faculteit Sociale Wetenschappen Departement Sociologie.

Steeds meer houden gehuwden van bij de start van hun huwelijk rekening met het onzekere dat ook in hun relatie kan binnensluipen.

In dit kwalitatieve onderzoek wordt nagegaan welke ervaringen kinderen hebben met de echtscheiding van hun ouders en welke gevolgen ze hiervan ondervinden. De leeftijdscategorie waarin de respondenten zich bevonden op het ogenblik dat hun ouders uit elkaar gingen, was een eerste aandachtspunt. De oudere adolescenten beleven namelijk het proces veel bewuster dan de jonge adolescenten.

Verder werd een conceptueel model opgesteld. Hierbij werd er enerzijds van uitgegaan dat openlijk conflict voor de scheiding tussen ouders ervoor zorgt dat het kind de scheiding verwacht. Dit leidt ertoe dat het kind positieve gevoelens heeft rond de gebeurtenis en dat de winst die het kind uit de scheiding haalt veel groter is dan het ervaren verlies. Bij een onverwachte scheiding zijn de gevoelens eerder negatief en ervaart het kind meer verlies.

Op basis van de resultaten besluit Roelants dat een echtscheiding beter is voor het kind dan niet scheiden en veel openlijk ruzie maken. Verder ging Roelants ook na in welke mate een echtscheiding opgevat kan worden als een sociaal proces. Er is bijvoorbeeld een duidelijk waarneembare trend dat familieleden eerst met onbegrip reageren, maar dat dit na beter inzicht in de situatie plaatsmaakt voor steun en begrip. Deze evolutie is positief voor de kinderen, want het onbegrip zorgt ervoor dat de functie die de familieleden vervullen ten opzichte van het kind gedeeltelijk teniet wordt gedaan.

Er wordt ook ingegaan op vier gevolgen die een echtscheiding meebrengt voor de adolescent zelf:

- Het ontwikkelen van probleemgedrag;
- De invloed op de relatie met de ouders;
- Visie op eigen liefdesrelaties;
- Doormaken van een crisisperiode.

De analyse geeft verder ook aan dat er weinig probleemgedrag werd vertoond door de respondenten ten gevolge van de scheiding van hun ouders. Het gangbare idee dat scheidingskinderen een grote kans maken om gedragsproblemen te ontwikkelen, werd hier ontkracht. Een aantal respondenten gaf aan dat ze na de echtscheiding extra braaf waren om meer problemen te ontwijken.

Een scheiding zorgt ervoor dat de aard van de relatie vóór de scheiding wordt versterkt. Een minder goede band wordt nog verzwakt en een goede relatie versterkt ten gevolge van de scheiding. In de relatie met de ouders blijken geslacht en hoederecht een belangrijke rol te spelen.

Tot slot gaven bijna alle respondenten aan dat de scheiding toch wel een moeilijke periode voor hen was en het sociale netwerk speelde hierbij een belangrijke rol.

Lut Celie en Peter Adriaenssens over de gevolgen van echtscheiding voor kinderen: wat gebeurt er met je kind na een scheiding?

Rutten, A. (2012 , 2 juni). ' Lut Celie en Peter Adriaenssens over de gevolgen van echtscheiding voor kinderen: wat gebeurt er met je kind na een scheiding?'. Het Nieuwsblad. Geraadpleegd van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20120531_227.

In dit artikel spreken psychotherapeut Lut Celie en kinderpsychiater Peter Adriaenssens over de gevolgen van echtscheiding voor kinderen. Ze doen een oproep naar ouders om bij scheiding het welzijn van kinderen niet uit het oog te verliezen.

Lut Celie wijst op wat kinderen verliezen bij een scheiding. Het is een ingrijpende gebeurtenis die de basisveiligheid, het basisvertrouwen en de hechting laat wankelen. Volgens Adriaenssens zit de verlieshypothese al ingebouwd in de relatie. Bij een hevige scheiding kunnen de kinderen zich beter het belang van een scheiding voorstellen. Bij stille scheidingen mist een kind een stuk evolutie.

Het idee leeft nog veel dat je met kleuters niet kunt praten, terwijl jonge kinderen net uitleg nodig hebben. Soms komt de reactie van kinderen op een scheiding pas jaren later. Het is belangrijk om het verdriet van het kind te erkennen. We verwachten ook vaak dat die kinderen normaal blijven functioneren zoals voorheen.

Adriaenssens hamert op het belang van stabiliteit in de rest van de leefwereld van het kind bij scheiding. Het is belangrijk om niet te prutsen aan alles wat dat kind vasthoudt. Alles is te winnen bij een open dialoog. Het is ook belangrijk om te beginnen bij jezelf, in Vlaanderen zeggen we het bijvoorbeeld niet als we ons slecht voelen. Je eigen kwetsbaarheid tonen is nochtans belangrijk.

Lut Celie benadrukt dat je het tonen van gevoelens en daarover praten al kan opnemen van kleins af aan. Ook na de scheiding zijn er verschillende manieren om taal te geven aan wat je voelt. Zo kan je bijvoorbeeld een mama- of papadoosje maken met herinneringen aan de ouder die er op dat moment niet bij is. Het is belangrijk ook niet te ontkennen dat een jong kind bijvoorbeeld niet weet wat het betekent als je zegt dat over vier dagen terug te komen.

Mijn kind voelt zich schuldig over onze scheiding.

Radio 2. (2013 , 1 februari). ' Mijn kind voelt zich schuldig over onze scheiding'. Radio 2 . Geraadpleegd van <https://radio2.be/de-madammen/mijn-kind-voelt-zich-schuldig-over-onze-scheiding>.

Een anonieme luisteraar van 'Radio 2' formuleert een vraag over haar kinderen. Haar zoon van twaalf neemt de scheiding van zijn ouders op zich. Hij denkt dat het zijn schuld is. Kinderen voelen zich snel schuldig omdat ze in een egocentrische periode zitten wat betreft de ontwikkeling van hun identiteit. Het gevoel van schuld is een ballast voor dat kind, het kan zweer wegen en kost veel energie. Eerst en vooral is het belangrijk om te begrijpen waarom een kind zich schuldig voelt. Celie stelt dat het belangrijk is om duidelijkheid te scheppen rond het scheidingsverhaal. Men moet het kind ook de mogelijkheid geven om te leren begrijpen wat verkeerd liep. Door deze waarheid en duidelijkheid krijgt de schuld een andere vorm.

Mijn ouders gaan uit elkaar. Wat nu?

Van Assche, V. (2016 , 3 maart). ' Mijn ouders gaan uit elkaar. Wat nu?'. Sociaal. net. Geraadpleegd van <https://sociaal.net/boek/ouders-gaan-elkaar-nu/>

Dit is een boek van Lisette Besselink en bevat een online leidraad voor ouders en begeleiders die aan de slag gaan met kinderen van vier tot tien jaar.

Kinderen moeten op zoek naar een nieuw evenwicht na het uit elkaar gaan van de ouders. Daarbij is het belangrijk uitdrukkelijk het perspectief van het kind zichtbaar te maken. Kinderen moeten goed geïnformeerd zijn en het gevoel hebben dat er met hen rekening gehouden wordt. Ouders moeten hun kinderen blijven steunen en ze mogen geen slachtoffer worden van conflicten over ouderschap.

Het boek geeft concreet gestalte aan het perspectief van kinderen. Het is als het ware een gids om met kinderen te praten en op die manier te werken rond scheiding. Aandacht voor wie het kind is, zijn gevoelens en vragen is ontzettend belangrijk. De klemtoon ligt erop dat het kind zich niet moet schamen voor het stellen van dergelijke vragen en het beleven van de eigen gevoelens.

Parenting as mediator between post-divorce family structure and children's well-being.

Bastaits, K., Mortelmans, D. (2016 , 25 februari) . Parenting as mediator between post- divorce family structure and children' s well- being. Springer Science+ Business Media New York.

Een scheiding blijft een moeilijke periode voor kinderen, ook de periode die volgt op de scheiding. Een dergelijke transitie kan kinderen stress bezorgen en hun welbevinden op een negatieve manier beïnvloeden. Effectief ouderschap kan daarentegen wel een beschermende buffer vormen, en het vernieuwende aan dit onderzoek is dat ook voor het eerst vaderschap mee werd onderzocht (terwijl vroegere studies voornamelijk focusten op de moeder en hoe de moeder haar kinderen door deze moeilijke periode kan helpen).

Effectief ouderschap houdt in dat er zowel (emotionele) steun wordt geboden, maar dat er ook grenzen worden getrokken door de ouder. Het is dus een samenspel van 'support' en 'control'. Dit is zeer zeker een interessant artikel dat tot de volgende conclusie komt: ouderschap van de residentiële ouder (als er voor een verblijfsregeling wordt gekozen waar kinderen slechts bij één ouder verblijven) is wel degelijk een beschermende factor bij het omgaan met de familiale transitie.

Ouderschap van de non-residentiële ouder kan daarentegen zowel een beschermende als risicovolle factor zijn, afhankelijk van de gekozen (post-divorce) verblijfsregeling en de omgang hiermee. Deze studie bevestigt dus dat we niet enkel de residentiële ouder moeten bevragen en betrekken, maar ook de andere ouder. Dit om twee redenen, zowel de bescherming als het risico die daarmee gepaard kan gaan. Vroeger werd de moeder vaak aangeduid als residentiële ouder en werd daarom ook op haar gefocust. Binnen de huidige tijdsgeest en in een verlengde van dit onderzoek zal ook de vader betrokken moeten worden willen we een goed zicht krijgen op hoe het gezin de transitie heeft doorgemaakt (dit geldt ook voor moeders in geval dat de vader de residentiële ouder is, wat tegenwoordig steeds vaker voorkomt).

Straks op tv: Lut Celie, de vrouw achter de Bleekweide. 'Ik denk dat mensen te snel uit elkaar gaan'.

De Ceulaer, J . (2012 , 24 november). ' Straks op tv: Lut Celie, de vrouw achter de Bleekweide. ' Ik denk dat mensen te snel uit elkaar gaan". De Standaard. Geraadpleegd van https://www.standaard.be/cnt/dmf20121123_00380069?articlehash=74C270C5B63BA7F9C96C6D2B68BE17EDE7A8AA8A220A3826D6B6241C75E6FEB8A178FDA67FD30829D5CD596FB0D7875CBE1AB6BF9D9CC75604D408D334630630

Voor dit artikel gingen Annemie Struyf en Woestijnvistopman Wouter Vandenhoute in gesprek met Lut Celie over de reportagereeks 'De Bleekweide'. Deze is gefilmd in het gelijknamige psychotherapeutisch centrum van Lut Celie.

Hun bedoeling was een televisieserie te maken rond kinderen die daar in psychotherapie gaan. Zo wouden ze tonen hoe ze erin slagen kinderen te sterken en hoe ze hen leren omgaan met verlies en verdriet. Lut Celie vindt dat kinderen vandaag veel te snel in een hokje gestoken worden en ze krijgen

ook te snel medicatie. In de eerste plaats zouden we moeten luisteren naar kinderen en gelukkig staat dat ook centraal bij 'De Bleekweide'.

Volgens Celie onderschatten we enorm hoeveel kinderleed een echtscheiding veroorzaakt. Ze vindt ook dat mensen tegenwoordig te snel uit elkaar gaan.

Vechtscheiding door de ogen van een kind: kinderen moeten letterlijk een kant kiezen.

Debouwer, L. (2017, 17 maart). ' Vechtscheiding door de ogen van een kind: kinderen moeten letterlijk een kant kiezen'. Sociaal. net. Geraadpleegd van <https://sociaal.net/verhaal/vechtscheiding -door-de-ogen-van-een- kind/>

In het project 'Kinderen uit de knel' kijken ouders naar de scheiding door de ogen van hun kind. Dit artikel geeft een casusvoorbeeld van Kathleen en Tom die samen met hun zoon Seb aan het project deelnamen.

Ouderverstoting

Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders.

Wiewauters, C., & Emmery, K. (2016). Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders.

Dit is een heel uitgebreide bron die zich toespitst op hoe kinderen vertellen om te gaan met scheidingen en hoe ze erin slagen om 'beschermjassen' te vinden in deze moeilijke en complexe situatie.

Wat zeker interessant is, is dat kinderen zelf aangeven aan zichzelf te beginnen twijfelen als een gevolg van een aanhoudend conflict. Het gevoel van eigenwaarde komt onder druk te staan door een loyaliteitsconflict wanneer ouders er niet langer in slagen overeen te komen en de kinderen eigenlijk voor een keuze stellen (tot zelfs het PAS-syndroom kan ontstaan). Het probleem van gespleten loyaliteit of parentificatie wordt ook uitvoerig aangehaald. De conflicten gaan dus verder dan louter de spreidstand tussen moeder en vader, want ook loyaliteitsconflicten met brussen en de ruimere omgeving worden gesproken.

Daarnaast wordt ook ingezet op samengestelde gezinnen en hoe kinderen er hun plaatsje kunnen vinden en hoe ze kunnen omgaan met verschuivingen (vooral met de loyaliteitsconflicten in het achterhoofd).

Verder bekijken ze welke gevoelens een scheiding bij kinderen oproept en welke (coping) strategieën ze gebruiken om zich staande te houden bij deze situatie. Ze spreken vooral van geïnternaliseerde gedragsproblemen, omdat een scheiding voornamelijk invloed blijkt te hebben op het emotioneel, sociaal en cognitief functioneren van het kind. Daarom is het belangrijk om beschermjassen te vinden, jongeren kunnen namelijk over het algemeen nergens terecht. Ze moeten de juiste handvaten vinden zodat ze voor zichzelf leren opkomen. Belangrijk hierbij is dat ze gezien worden als actor en bijgevolg voldoende informatie ter beschikking krijgen. Verschillende actoren kunnen hierbij helpen: CLB, hulpverlening, breder familienetwerk...

Voor justitie kan het volgende een nut hebben:

- De verschillende actoren bij justitie zouden meer en beter geïnformeerd moeten zijn over de verschillende noden en behoeften van kinderen in functie van de ontwikkelingsleeftijd. Dit kan ervoor zorgen dat daar meer rekening mee gehouden kan worden en dat er ook flexibeler kan worden opgetreden.

De stille onmacht van het kind bij vechtscheiding: ondersteunen van een kind bij het gevecht tussen zijn gescheiden ouders.

Puttaert, L. (2016). De stille onmacht van het kind bij vechtscheiding: ondersteunen van een kind bij het gevecht tussen zijn gescheiden ouders. [Bachelorproef]. Brussel: Odisee Bachelor in de Gezinswetenschappen.

Deze bachelorproef tracht te zoeken naar professionele en vooral gezinsgerichte manieren om een kind tijdens een scheiding te ondersteunen. Een gezin is namelijk normaal gesproken in balans, maar bij een echtscheiding raakt dit systeem uit evenwicht. Alle gezinsleden moeten zich aanpassen aan de geheel nieuwe situatie. Deze opdracht is voor kinderen vaak veel moeilijker omdat zij natuurlijk zitten met hun loyaliteit naar beide ouders toe. Deze dubbele loyaliteit veroorzaakt een innerlijk conflict bij het kind. Een opvallende en noemenswaardige bemerking hierbij is dat de (vaak negatieve) impact van een conflict tussen gescheiden ouders op het psychologisch welbevinden van een kind wel degelijk bijna helemaal kan verdwijnen, wanneer de ouders ondanks de scheiding er alsnog in slagen een hechte en betrokken ouder-kindrelatie te behouden (zelfs als er een conflict is tussen ouders).

Naast de goede ouder-kindrelatie (waarbij men dus bedoelt dat het kerngezin ondanks een eventuele breuk toch zijn steunende functie kan behouden, zolang men denkt in functie van de noden van het kind) blijft een goed contact met de school waar ruimte gecreëerd wordt om verhalen te delen en een goed sociaal netwerk belangrijk om een kind tijdens een scheiding te ondersteunen.

Deze proef rondt dan ook af met de gedachte dat woede en verlies niet centraal mogen staan, maar wel liefde en genegenheid. Met die liefde en genegenheid bedoelen we zowel van het kind naar de ouders toe, van de ouders naar het kind toe en onderling binnen de familie. We moeten blijven geloven in de kracht van het gezin, want een gezin is sterk geworteld en kan overeind blijven na meerdere stormen te hebben doorstaan, zolang er plaats blijft voor liefde en positieve verbindingen.

Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: Een complexe en gelaagde relationele werkelijkheid.

Wiewauters, C., & Emmery, K. (2017). 3. Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: Een complexe en gelaagde relationele werkelijkheid.

In het artikel pleiten ze voor een transdisciplinaire aanpak waarbij gezocht wordt naar (her)verbinding tussen ouder(s) en kind en waarbij de diverse actoren bij justitie en welzijn preventief en krachtdadig optreden en elkaars handelen versterken.

Het probleem is dat men vaak heel lineair kijkt naar het PAS-syndroom, als zijnde dat één persoon dit gedrag uitlokt bij een ander (causaliteit). Dit is echter niet het geval en simplificeert de kwestie te sterk, het leidt enkel tot polarisering tussen 'goed' en 'slecht'. Echtscheiding is niet zomaar een statisch gegeven waarbij er één schuldige is die de anderen in zak en as zet. Integendeel, alle betrokkenen beïnvloeden elkaar dus is het hele verhaal complexer dan vaak gedacht.

Verder kan een ouder niet zomaar weggestoten worden, want zijn ouderschapsrol moet ook na de scheiding ingevuld worden. Ouderschap wordt gereorganiseerd, niet vergeten. Er blijft dus contact nodig, ook na de breuk (emoties kunnen zorgen voor blokkades en moeten daarom aangepakt worden).

Het netwerk kan steunend zijn, maar ook net olie op het vuur gooien waardoor de verwante ouder de strijd niet langer kan staken. Daar is aandacht voor nodig (denken we hierbij ook aan de infosessie op de studiedag van de interactie-academie waar er gesproken werd van brandweermannen die we hard nodig hebben bij een conflict om onoplettende rokers terecht te wijzen en brandhaarden te voorkomen).

Verschillende factoren bij de betrokkenen zijn hierbij medebepalend en medeverantwoordelijk. Een goede reden om de term 'ouderverstoting' te vervangen door 'contactbreuk' (waarbij de breuk ruimer is dan enkel tussen twee mensen, het hele ruimere netwerk wordt erbij betrokken). Binnen dat netwerk behoren ook professionelen en de tekst geeft dan ook duidelijk weer waarop in te zetten binnen professionele relaties (vanaf p. 12: bijvoorbeeld het belang van het betrekken van het gehele netwerk, rekening houden met de behoeften van het kind en de ontwikkeling waarin hij zich bevindt...).

Er zijn geen eenvoudige en snelle oplossingen. Het antwoord zal meerstemmig en gelaagd moeten zijn, en uiteraard dynamisch, zich altijd opnieuw afstemmen op de verander(en)de relationele werkelijkheid. Dit is een uitdaging voor ons uithoudingsvermogen, want net zoals bij een marathon is het belangrijk om geen sprint in te zetten bij het begin.

Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: Waarom uit het oog niet uit het hart is, kinderen verst(r)ikt in verbinding.

Wiewauters, C., & Emmery, K. (2016) . Het Parental Alienation Syndrome of contactbreuk tussen ouders en kind: Waarom uit het oog niet uit het hart is, kinderen verst(r) ikt in verbinding. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via https://www.kcgezinswetenschappen.be/sites/default/files/publicaties/reng_vol6_nr2_-_wiewauters_et_al_2016_pas_of_contactbreuk.pdf

De focus van dit onderzoek is de kwetsbare positie van het kind in de context van het 'PAS-syndroom' (ook wel 'ouderverstoting' of 'oudervervreemding' genaamd, al wordt recent steeds vaker de term 'contactbreuk' verkozen omdat dit meer naar het kind kijkt en het kind centraal stelt in tegenstelling tot de ouder die vervreemd geraakt). Het kind wordt op deze manier als actor (degene die de ouder gaat verstoten), maar ook als slachtoffer gezien (het kind zal er zelf ook onder lijden).

Het kind raakt verstikt doordat de echtscheiding allerlei dynamieken in gang zet en de relatie tussen ouder en kind een druk oplegt. Het kind raakt daardoor verward door alle verschillende belangen waar het ineens rekening mee moet houden (ineens twee ouders met mogelijks een totaal andere visie). Het contact stopzetten met één ouder is dan een overlevingsmechanisme (maar de binding met de ouder in kwestie blijft wel, maar gaat ondergronds en wordt bijgevolg minder zichtbaar). Het kind zit dus in een strijd met zijn loyaliteit ten opzichte van beide ouders (vooral met de vertrekkende ouder) die hij zelf nog steeds graag ziet, maar elkaar niet meer graag zien en daardoor belemmeringen opgooien wat betreft contact.

Uit het onderzoek blijkt dat de keuze om geen contact meer te hebben wordt opgelegd vanuit externen (ouders, echtscheidingsproces) aan de kinderen. Hierdoor raakt hun zelfwaarde gevoel onderdrukt en voelen ze zich in de steek gelaten. Met het oog op hun ontwikkeling en het emotioneel welbevinden van het kind moet het contact zoveel mogelijk behouden blijven. Als de breuk er toch komt, dan moet dit aan hen uitgelegd worden zodat ze de verantwoordelijkheid niet bij zichzelf leggen.

De buffer voor het kind valt weg aangezien beide ouders elkaar niet meer aanvullen en daardoor destructieve dynamieken (uitgaande van een bepaalde ouder) nu rechtstreeks op hen worden geuit. De steun vanuit de verdere familie gaat ook verloren.

Op dat vlak moet ingezet worden op blijvend contact met elke ouder (eventueel in een bezoekruimte). Het kan ook helpen het verhaal samen met de kinderen te ontwarren als ze zelf het zicht erop verloren hebben. Betrek ze ook actief genoeg in het proces en beluister hun noden.

Kaat wil niet meer op bezoek.

Driesen, L. (2018). Het verhaal van Thomas: Lees - en werkboek voor echtscheidingskinderen, ouders en begeleiders. Maklu.

Voorwoord

PAS = Parental Alienation Syndrome = ouderverstotingssyndroom

Wanneer kinderen na de scheiding van hun ouders met één van hen geen contact meer willen, kunnen we spreken van het ouderverstotingssyndroom. De term 'PAS' werd geïntroduceerd door de Amerikaanse kinderpsychiater Richard Gardner in 1985. 'PAS' wordt in de kinderpsychiatrie niet officieel erkend, maar heel wat hulpverleners en juristen zijn van mening dat het wel degelijk bestaat. Sommigen verwijzen naar het begrip 'oudervervreemding'. Het blijft hoe dan ook een complex verschijnsel waarover meningen verdeeld zijn.

De verantwoordelijkheid voor het 'PAS' wordt voornamelijk gelegd bij de ouder bij wie het kind verblijft (ook wel verblijfouder, zorgouder, inwonende ouder of verstotende ouder genoemd).

Een van de moeilijkheden om het 'PAS' vast te stellen, is dat je niet exact te weten kan komen wat er in een gezin-in-echtscheiding precies gebeurt, en wat er zich tussen de verschillende partijen afspeelt. Er rijzen ook vragen over welke rol de andere ouder speelt (de niet-verblijfouder, uitwonende of de verstoten ouder genaamd).

Het 'PAS' vaststellen is moeilijk, maar een 'PAS' behandelen is nog moeilijker. Hoe kan het contact tussen de verstoten ouder en zijn kind hersteld worden?

Het 'PAS' mag beschouwd worden als een ernstige vorm van vechtscheiding, loyaliteitsconflict en zelfs als een vorm van kindermishandeling. Het syndroom zou vaak voorkomen: sommigen menen bij tien percent van de scheidingen, sommigen bij tien percent van de echtscheidingskinderen. Als we het zo bekijken, moeten hulpverleners zich bezinnen over het 'PAS'.

De basis voor het syndroom mag gezocht worden in de kwetsuren die ouders hebben opgelopen in hun kinderjaren, huwelijksjaren en tijdens de scheiding zelf. De ouders spelen een cruciale rol en daarom circuleert het begrip 'E-PAS' ook, wat staat voor 'Ex-partner Alienation Syndrome' of 'Ex-Partnerverstotingssyndroom'.

Naast behandelmethoden voor het 'PAS' in dit boek, worden ook de voorwaarden benadrukt om een vechtscheiding te voorkomen, en daarmee ook een 'PAS' te voorkomen.

Gardner benaderde het 'PAS' als een kinder-psychiatrische stoornis. Het syndroom komt voor bij kinderen die na de scheiding van hun ouders met één van hen geen contact meer hebben, en volledig van hem vervreemden (*ik verwijst naar de ouder met mannelijke voornaamwoorden, voor de leesbaarheid*).

Volgens Gardner is het ouderverstotingssyndroom een stoornis die op de eerste plaats voorkomt in het kader van een juridische strijd om het hoederecht. De stoornis manifesteert zich op de eerste

plaats door ongerechtvaardigde campagne van minachting vanwege het kind tegenover een ouder. Het is het resultaat van een combinatie van programmering, hersenspoeling, indoctrinatie door een ouder en een eigen aandeel van het kind in de belasting van de andere ouder. Wanneer deze ouder het kind écht mishandelt of verwaarloost, kan het gedrag van het kind mogelijk wél gerechtvaardigd zijn. Het ouderverstotingsyndroom geldt dan niet als verklaring voor de vijandigheid van het kind.

Hieruit kunnen we dus afleiden dat er enkel sprake is van het PAS als de kijk van het kind op de ouder niet gerechtvaardigd is!

Het concept van ouderverstoting bevat drie elementen:

1. De verwerping en minachting van de verstoten ouder neemt de vorm aan van een heuse campagne: de verwerping en minachting zijn persistent en grijpen niet gewoon plaats n.a.v. een toevallig voorval.
2. De verwerping is irrationeel: de verstoting is geen redelijk antwoord op het gedrag van de ouder die verstoten wordt.
3. Het syndroom is deels het resultaat van de invloed van de verblijfouder op het kind.
4. Alle drie de elementen MOETEN aanwezig zijn vooraleer we over de term PAS kunnen spreken.

Gardner maakt bovendien een onderscheid tussen een milde, matige en een ernstige vorm van het 'PAS'.

Ouderverstoting: Over tussenkomen in familiezaken en in familierelaties: Complexe dynamieken tussen ouders en kinderen (na scheiding).

Buyse, A. (2016). Ouderverstoting: Over tussenkomen in familiezaken en in familierelaties: Complexe dynamieken tussen ouders en kinderen (na scheiding). *Relaties en Nieuwe Gezinnen*, 6 (1).

Een aantal decennia geleden was scheiding nog uitzonderlijk en moeilijk, wat aanleiding gaf tot een gevecht met lange en aversieve gerechtelijke procedures waarin ook kinderen en ouder-kindrelaties werden meegezogen. In deze context ontstond vanuit klinische observatie het begrip 'ouderverstoting'. Dit begrip onderging doorheen de jaren heel wat verschillende transitities.

De laatste jaren zijn er vele manieren om ouder te zijn of kind te zijn en de ouder-kindrelatie is te begrijpen binnen een complex samenspel van kwetsbaarheden van gezinsleden en gezinsrelaties. Een vertroebelde ouder-kindrelatie met afwijzing kan oneindig veel betekenissen hebben en enkel de gezinsleden zijn hier eigenaar van. Dit vergt een multidisciplinaire aanpak, met interprofessionele samenwerking.

Buyse vertrekt vanuit een conceptuele discussie rond het begrip ouderverstoting om dan in te zoomen op recentere visies en op onderzoek. Ze probeert hierbij de notie ouderverstoting in haar complexiteit te onderzoeken en te duiden binnen een wetenschappelijk onderbouwde manier van denken. Aangezien ouderverstoting voorkomt binnen een gezin en een gezin een systeem is, hanteert Buyse hierbij het systeemdenken als kader. Het systeemdenken zet de interpersoonlijke invloed van gezinsleden centraal.

Het analyseren in dit onderzoek van het begrip ouderverstoting heeft niet tot doel een conceptuele waarheid te ontsluiten, maar eerder om uit de verschillende mogelijke perspectieven op het fenomeen de meest bruikbare te distilleren. Waarbij bruikbaarheid verwijst naar het perspectief dat de beste handvaten voor deskundigen biedt om professioneel tussen te komen in het belang van alle betrokkenen. Buysse beschrijft hierbij een veelheid aan mogelijke perspectieven op ouderverstoting. Eerst legt ze het concept 'ouderverstoting' uit. Om dan later in te zoomen op een meer individuele kijk van ouderverstoting, namelijk: "Wie verstoot wie?". Vervolgens biedt ze het perspectief aan vanuit een meer circulaire kijk, door de relationele dynamieken en het complexe samenspel van kenmerken van ouders en kind in beeld te brengen. Tot slot besteedt ze ook aandacht aan de context waarbinnen dit allemaal afspeelt. Meer specifiek naar de opvoeding, het gender en de scheiding zelf. Uiteindelijk komt Buysse tot de conclusie dat ouderverstoting een meervoudig te begrijpen begrip is in zijn/haar context.

Nadat Buysse ouderverstoting theoretisch heeft uitgelegd, heeft ze in haar onderzoek ook enkele handvaten mee voor professionele tussenkomsten. Gardner maakt bovendien een onderscheid tussen een milde, matige en een ernstige vorm van het 'PAS'.

Milde type	Matige type	Ernstig type
<ul style="list-style-type: none"> • Verstoting relatief beperkt • Kinderen werken in principe mee aan het contact met de verstoten ouder • Weinig moeilijkheden bij het contact • Soms wel weerstand of protest • Gewoonlijk geen gedragsproblemen tijdens het verblijf bij de verstoten ouder 	<ul style="list-style-type: none"> • Verstoting ernstiger • Meeste symptomen zijn aanwezig • Contact met verstoten ouder verloopt problematisch indien er nog contact is • Minder respect voor de verstoten ouder • Minachting voor de verstoten ouder bijna continu aanwezig • Tijdens contact gedragen de kinderen zich soms weerbarstig en uitdagend 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle symptomen in sterke mate aanwezig • Kinderen willen helemaal geen contact meer met de verstoten ouder • Paniek- en woede-uitbarstingen • Bij contact stellen sommigen zich uitdagend en destructief op • Kinderen soms verlamd door ziekelijke angst dat de verstoten ouder hen zal mishandelen • Folie à deux-relatie = gestoorde relatie waarbij ouder en kind samen een paranoïde fantasie over de verstoten ouder ontwikkelen

Symptomen

- Een irrationele campagne van minachting en haat
--> Lastercampagne tegen de verstoten ouder, kind miskent elke positieve eigenschap.
- Een absurde verantwoording
Argumenten vanuit het kind houden geen enkel verband met de ervaringen van het PAS-kind met de verstoten ouder.
- Afwezigheid van de normale ambivalentie
Wij erkennen dat elke persoon positieve en negatieve eigenschappen heeft. Het PAS-kind mist deze normale ambivalentie. Het kind kan de gevoelens naar de ouders toe niet relativiseren. De verblijfouder wordt geïdealiseerd.
- De onafhankelijke denker
Verblijfouder beklemtoont dat het de eigen overtuiging van het PAS-kind is dat de verstoten ouder zo slecht is. De verblijfouder is fier op de onafhankelijkheid van denken van het kind en moedigt het aan. Het kind durft echter niet anders dan de verblijfouder te 'volgen'. Hij vertrouwt na een tijdje de eigen ervaringen niet meer en raakt verstrikt in de lastercampagne.
- Onvoorwaardelijke steun
PAS-kind ondersteunt reflexmatig de verblijfouder.
- Gebrek aan schuldgevoelens
PAS-kind voelt zich helemaal niet schuldig over zijn minachting voor de verstoten ouder. Het kind beweert dat de verstoten ouder een ongevoelig iemand is die niet lijdt onder het verbroken contact en die dus verstoten 'mag' worden.
- Gekopieerd scenario
PAS-kind neemt de negatieve ideeën van de verblijfouder en omgeving over. Hij gebruikt bij het verwoorden van zijn mening een volwassen taal.
- Uitbreiding van de minachting
PAS-kind neemt dezelfde minachtende houding ook aan tegenover de vrienden en de familie van de verstoten ouder, ook al had het kind voor de scheiding met hen een goede relatie. Zijn houding berust ook op de meest absurde argumenten.

In de praktijk zien we dat het PAS-kind de gehate ouder niet bezoekt of dat het bezoek gepaard gaat met destructief en continu provocatief gedrag vanwege het kind.

Gardner meent ook dat de moeder meestal initiatiefnemer is van de programmering en dat vaders meestal het slachtoffer zijn van de campagnes van minachting. Dit komt doordat de meeste kinderen nog steeds het grootste deel van de tijd bij de moeder doorbrengen.

Door het verblijfs-co-ouderschap mogen we verwachten dat er steeds meer moeders verstoten zullen worden omdat vaders meer tijd en gelegenheid hebben om de moeder in een kwaad daglicht te stellen. De conclusie is wel dat meer vaders dan moeders het slachtoffer zijn van verstoting.

Het 'PAS' kan er ook voor zorgen dat er een breuk komt tussen een PAS-kind en diens broers en zussen. Die kinderen neigen dan naar de verstoten ouders omwille van loyaliteitsgevoelens. Zo brengen ze terug een evenwicht in de loyaliteiten binnen het gezin.

De persoonlijke indruk van Driesen is dat niet alle kinderen in een gezin noodzakelijk PAS-kinderen zijn indien er één PAS-kind aanwezig is (loyaliteitsconflict). Kinderen die een echtscheiding van hun ouders meemaken worden gedwongen om een emotionele keuze te maken tussen hun ouders. Ze worden, vaak ook al tijdens het huwelijk, meegesleurd in dagelijkse conflicten tussen hun ouders. Ze kiezen partij, maar uiteindelijk is dat niet hun keuze.

In het ontstaan van een loyaliteitsconflict spelen twee mechanismen een rol:

1. Nodig hebben

De verblijfsouder bindt zijn kinderen aan zich uit eigen emotionele behoeften.

VB: eenzaamheid, financieel, controle, bezorgdheid, ...

Zo dwingt de ouder zijn kind in een afhankelijkheidspositie en doet de ouder beroep op zijn kind voor eigen emotionele behoeften.

--> Parentificatie = Het kind moet dan voor een groot deel voor de ouder zorgen

De verblijfsouder biedt zijn kind ook zorg aan, maar pas in ruil voor de verstoting van de andere ouder.

--> Chantage

2. Zwart maken

Dit is het demoniseren van de andere ouder door de negatieve eigenschappen steeds weer te benoemen/verzinnen. Zo wordt er bij de kinderen weerstand opgebouwd tegen die ouder. Kinderen kunnen angstig of boos worden en geen contact met de andere ouder willen.

De knoop doorhakken

Het 'PAS' is een manier waarop het kind met het loyaliteitsconflict omgaat. Het is dan een verdedigingsstrategie om uit dit conflict te geraken.

Het kind zit geklemd tussen beide waarheden en kan er alleen maar uit geraken door de mening van de ene ouder over te nemen en die van de andere te verwerpen. Het kind wordt dan gemanipuleerd door beide ouders, en zal zwichten voor de sterkste van de twee.

Ondergesneeuwd

PAS-kinderen verdringen hun loyaliteitsgevoelens tegenover de verstoten ouder. Ze kunnen die gevoelens niet meer voelen, maar de loyaliteit is er wel nog (dit noemen we 'verborgen loyaliteit'). Dat komt doordat de band tussen ouders en kinderen van nature is ontstaan en onverbreekelijk is. Loyaliteit tussen kinderen en ouders is uniek en existentieel.

Zand in de ogen

Voor buitenstaanders lijkt alles duidelijk, zij menen de oplossing van het kind te moeten respecteren. Ze gaan ervan uit dat ze het kind verder gerust moeten laten.

Verder handelt deze tekst ook nog over volgende zaken:

1. Vormen van kindermishandeling

Het 'PAS' is een vorm van psychische mishandeling of verwaarlozing.

Hoe installeren ouders het PAS bij hun kinderen?

- Met systematische en volledige miskennis van de loyaliteitsgevoelens
- Emotionele behoeften aan verbondenheid en trouw van hun kinderen tegenover hun ouders
- Houden geen rekening met emotionele effect van hun ruzies op hun kinderen
- Houden geen rekening met angsten, verdriet en woede die bij kinderen vaak opduiken tijdens aanvaardingsproces

Waarom is het PAS zo problematisch volgens Gardner?

De indoctrinatie zorgt ervoor dat de band tussen het kind en de verstoten ouder voor het leven vernietigd wordt.

Münchhausen by proxy?

We kunnen het 'PAS' mogelijk beschouwen als de psychologische variant van het 'Syndroom van Münchhausen by proxy'.

--> Bij sommige vormen van dit syndroom 'vergiftigt' de ouder het kind met producten om hem ziek te maken en op die manier te genieten van aandacht van de omgeving. Bij het 'PAS' vergiftigt een ouder het kind met negatieve ideeën over de andere ouder om het kind ertoe aan te zetten deze ouder te verstoten.

2. Vechtscheiding

'PAS' is het resultaat van een vechtscheiding.

3. Gevolgen van het ouderverstotingssyndroom

Voor de kinderen	Voor de verstoten ouder	Voor de verblijfouder
<ul style="list-style-type: none"> • Minder welbevinden • Slechtere schoolcijfers • Meer agressie, angst en depressie • Lager zelfbeeld • Meer verslavende middelen • Relatieproblemen • Onherstelbare schade aan de relatie tussen kind en verstoten ouder • Trauma dat gevolgen heeft op latere functioneren van het kind • Ontwikkeling van een verward beeld van zichzelf en anderen • Gevoel van zelfvervreemding • Gebrekkig vertrouwen in eigen gevoelens en percepties • Afhankelijk van de manipulerende ouder • Extreem ondergeschikt of extreem dominant gedragspatroon 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdriet • Desastreuze psychische gevolgen (trauma) 	<ul style="list-style-type: none"> • Als het kind na verloop van tijd terug contact krijgt met de verstoten ouder, kunnen woede en verdriet van het kind zich op de verblijfouder richten

4. Het ouderverstotingssyndroom anders bekijken?

Vervreemding versus het 'PAS'

Alienated children= kinderen die geen contact willen met één van hun ouders door 'PAS'.

Taalkundig correcter: Parental Denigration Syndrome = ouderminachtingssyndroom

Realistically estranged children= kinderen die geen contact meer willen door objectieve, realistische redenen zoals onveiligheid bij de afgewezen ouder.

Sporen van ouderverstoting in het SiV-onderzoek.

Bastaits, K., Mortelmans, D., & Pasteels, I. (2016). Sporen van ouderverstoting in het Si V - onderzoek. Relaties en nieuwe gezinnen, 6 (3) , 1 - 29.

Ouderverstoting is nog steeds onderbelicht, nochtans is het een belangrijk thema om te onderzoeken. Ouderverstoting is een verregaande vorm van gebrek aan contact met één van de ouders onder invloed van de andere ouder. In extreme vorm kan het de vorm aannemen van een breuk in de ouder-kind vertrouwensband. Uit het onderzoek blijkt dat dit vaker voorkomt bij vaders dan bij moeders (het contact met de vader wordt dus sneller verbroken, we spreken hier van vier percent in vergelijking met één percent bij moeders).

Het vermoeden van een ouderverstoting hangt ook samen met meer complexe scheidingen (gekenmerkt door een hoog conflict en waar ook sprake kan zijn van lichamelijk geweld, alcohol- of andere verslavingen of zelfs ontrouw).

Belangrijk is dat we enkel een vermoeden van ouderverstoting kunnen vaststellen, er is dus geen zekerheid als het in deze gevallen gaat over ouderverstoting. Het vermoeden van ouderverstoting is dus sterk gerelateerd aan de gezins- en scheidingscontext. Vaak spelen ook andere verstoorde dynamieken mee bij dit vermoeden (bijvoorbeeld als er sprake is van geweld).

Grootouders

Contact tussen kleinkinderen en grootouders na echtscheiding.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (2012). Contact tussen kleinkinderen en grootouders na echtscheiding. Relaties en Nieuwe Gezinnen, 2 (6).

Er wordt tegenwoordig verwacht van grootouders dat ze de autonomie van het gezin respecteren, maar ook dat ze wel degelijk materiële en emotionele hulp kunnen bieden indien nodig. Dit zal voornamelijk het geval zijn bij scheidingen. Voor kleinkinderen zijn grootouders vaak steunpilaren waarin ze vertrouwen kunnen stellen en bij wie ze aandacht en rust vinden na de scheiding van hun ouders.

Uit het onderzoek blijkt dat vooral de ouders van de man geconfronteerd worden met negatieve veranderingen in de relatie met hun kleinkinderen, vaak omdat de moeder de residentiële opvang van de kinderen opneemt. Daarbij komt ook dat vrouwen meer contact houden met familie waardoor de relaties hechter zijn. Al blijkt toch uit dit onderzoek dat grootouders vooral inspringen bij vaders die alleen moeten instaan voor de zorg van de kinderen. In vergelijking met de vaders gebeurt dit minder bij moeders die alleen instaan voor kinderen (de grootouders gaan daar minder uit van een noodzaak om bij te springen).

Voor de rest geeft dit onderzoek vooral dezelfde inzichten mee als onderstaande artikels omtrent grootouders. Zo bevestigt het ook het belang van grootouders mee aan de tafel te krijgen voor het uitwerken van een goede regeling in verband met de kleinkinderen na de scheiding.

FITTIF: De kwaliteit van kleinkind-grootouderrelaties na echtscheiding.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (z. j.). FITTIF: De kwaliteit van kleinkind - grootouderrelaties na echtscheiding.

De balans wat betreft de relatie met grootouders langs vaderskant valt (samen met de relatie met vader) opvallend negatiever uit dan andere domeinen die onderzocht werden (waaronder hoe gelukkig kind en ouders zijn, hoe het zit met geruzie tussen ouders, hoe de relatie met moeder en met broers en zussen is). Het valt dus voornamelijk op dat de relatie met grootouders langs vaderskant negatiever evolueert in vergelijking met de grootouders aan moederskant.

FITTIF: Echtscheiding en contactbreuk tussen kleinkinderen en grootouders.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (z. j.). FITTIF: Echtscheiding en contactbreuk tussen kleinkinderen en grootouders.

Als ouders scheiden, komt de relatie tussen grootouder en kleinkind vaak onder druk te staan. Sommige grootouders gaan een prominentere rol gaan spelen in het leven van (klein)kinderen, maar anderen lijken dan weer volledig te verdwijnen. Vaak ligt een scheiding wel aan de basis van een contactbreuk en hangt een gebrekkig contact met grootouders vaak samen met een minder contact met één van beide ouders (vaak ingegeven door de getroffen verblijfsregeling).

FITTIF: (Groot)ouders als steun na echtscheiding.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (z. j.). FITTIF: (Groot) ouders als steun na echtscheiding.

Onderzoek focust vaak op de ouders en de kleinkinderen bij een echtscheiding, waardoor de grootouders van beide partners vaak onderbelicht blijven. Nochtans blijken deze grootouders net belangrijke steunfiguren te zijn tijdens een moeilijke periode.

Uit de resultaten blijkt dat grootouders hun kinderen vaak op één of andere manier geholpen hebben (door het bieden van tijdelijk onderdak of door te helpen bij de zorg voor de kleinkinderen).

FITTIF: (Groot)ouders en de scheiding van hun zoon/dochter.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (z. j.). FITTIF: (Groot) ouders en de scheiding van hun zoon/ dochter.

De reacties van grootouders op een scheiding kunnen erg variëren. De meerderheid vindt de scheiding uiteindelijk de beste keuze, maar anderen kunnen het ook afkeuren of net een verzoening voorstellen.

Blijkbaar zit er wel verschil op het accepteren van een scheiding ten opzichte van de ouders of de kleinkinderen. De overgrote meerderheid van de grootouders vindt de scheiding de beste oplossing voor de ouders, maar een beduidend lager aantal grootouders vindt dit ook de beste keuze voor de kleinkinderen.

Grootouders geven ook aan dat ze in het begin moeite hadden met de scheiding, maar er na een tijdje beter mee konden omgaan en het een plaatsje hebben kunnen geven.

FITTIF: Grootouders en het welzijn van kleinkinderen na echtscheiding.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (z. j.). FITTIF: Grootouders en het welzijn van kleinkinderen na echtscheiding.

Dit onderzoek focust zich op de vraag of contact met de grootouders belangrijk is voor het welzijn van kleinkinderen, aangezien hier weinig informatie over beschikbaar is. De focus van dit onderzoek ligt dus bij de vraag of hechte relaties met grootouders belangrijker zijn voor kleinkinderen wiens ouders gescheiden zijn dan voor kleinkinderen wiens ouders samenbleven. Daarbij komt ook de vraag of grootouderrelaties een buffer kunnen vormen voor de impact van een ouderlijke echtscheiding op het welzijn van kinderen.

Uit de resultaten blijkt dat een goede relatie met de grootouders wel degelijk een positieve impact heeft op het welzijn van de kleinkinderen, zeker in situaties van scheiding waar dit contact nog belangrijker is voor het kind (grootouders kunnen in extreme zelfs substituut-ouders worden). Grootouders spelen dus een belangrijke beschermende rol wat betreft de impact van een scheiding op het welbevinden van kleinkinderen.

Dit onderzoek is uitermate interessant omdat het aangeeft dat de grootouders wel degelijk een belangrijke functie te vervullen hebben bij het verwerkingsproces van een echtscheiding. Ze mogen in geen geval zomaar over het hoofd gezien worden en hiervoor is dus voldoende bewustzijn noodzakelijk.

(Groot)ouders over de echtscheiding van hun zoon of dochter.

Jappens, M, & Van Bavel, J. (2015). (Groot) ouders over de echtscheiding van hun zoon of dochter. Relaties en Nieuwe Gezinnen, 5 (2).

In dit onderzoek gaat het over hoe de scheiding bij de ouders van scheidende kinderen leeft en vragen ze zich af of dit verandert doorheen de tijd. Het blijkt dat de impact van een scheiding verder gaat dan enkel de ouders en kinderen, want ook de grootouders leven mee. Zij kunnen het er zelf nog moeilijk mee hebben na vele jaren, en zeker als het gaat over de ouders van de scheidende vader (omdat die vaak het contact verliest met de kinderen en de grootouders bijgevolg ook) of als er kleinkinderen betrokken waren bij de scheiding.

Er is een grote verscheidenheid in de reacties van de grootouders. Sommigen vinden dat de breuk in het voordeel was van de kleinkinderen (vaak bij dysfunctionele gezinsvormen), anderen vinden dat ze er net het slachtoffer van zijn geworden. Grootouders moeten dus zeker ook ergens terecht kunnen met hun vragen en bezorgdheden omdat zij natuurlijk ook één van de betrokken partijen zijn (ze kunnen namelijk steunpilaren vormen bij deze impactvolle gebeurtenis).

Gezinsstructuren en gezinstransities

De levenskwaliteit van kerngezinnen en gezinnen in scheiding: een vergelijkend onderzoek.

Detollenaere, E. (2008). De levenskwaliteit van kerngezinnen en gezinnen in scheiding: een vergelijkend onderzoek.

Deze studie verbindt het proces van scheiding met het concept levenskwaliteit. Betrokkenen ervaren vaak een verlies aan levenskwaliteit tegenover mensen in een intact kerngezin, zowel subjectief als objectief. Een robuuste bevinding is dat gescheiden mensen meer depressie en andere psychische klachten vertonen en vaak ook een lagere zelfwaarde ervaren. Mannen en vrouwen werden elk apart onderzocht. De onderzochte domeinen zijn: materieel welzijn, gezondheid, productiviteit en werk, intimiteit, veiligheid, deel zijn van de gemeenschap, emotioneel welzijn en zelfwaarde.

Bij beiden werden meer psychische klachten vastgesteld dan wanneer ze in een kerngezin leefden. Met betrekking tot het zelfbeeld bleek dat enkel het zelfbeeld van mannen in scheiding lager lag dan dat van mannen uit een kerngezin. Objectief gezien situeerde de lagere levenskwaliteit van mensen verwickeld in een scheidingsproces zich op materieel vlak. Vrouwen scoorden lager op de objectieve domeinen 'emotioneel welzijn' en 'veiligheid'.

De studie gaf ook aan dat, ook al is de objectieve situatie gelijkaardig, er op subjectief vlak veel meer verschillen zijn tussen mensen in scheiding en mensen die leven in een kerngezin. De perceptie van deze situatie was dus veel negatiever bij mensen in scheiding.

De objectieve levenskwaliteit werd gemeten door een zelfbeoordelingsschaal die multidimensionaal werd opgebouwd. Enkel het objectieve gedeelte werd gebruikt. De subjectieve levenskwaliteit werd gemeten door de 'Persoonlijke Welzijnsindex' waarbij er werd gespeeld naar de tevredenheid van de deelnemers over bepaalde domeinen uit hun leven.

De sleutel past niet meer op elke deur. Dynamische gezinnen en flexibel wonen.

Luyten, D., Emmery, K., Pasteels, I., & Geldof, D. (2015). De sleutel past niet meer op elke deur. Dynamische gezinnen en flexibel wonen. Maklu.

Gezinnen zijn vandaag dynamisch, flexibel en divers, en dus stellen ze nieuwe eisen op het vlak van wonen. Jongvolwassenen nestelen zich in 'Hotel Mama'. Boemerangkinderen keren na een scheiding terug naar het ouderlijke huis. Heel wat kinderen maar ook volwassenen in een LAT-relatie zijn woonnomaden die pendelen tussen twee huizen. Nieuw samengestelde gezinnen zijn de ene week met twee en de volgende met zes. De woonmarkt evolueert minder snel, de nieuwe gezinnen wonen vaak in traditionele woningen. Nieuwe trends zoals cohousing en kangoeroewonen zijn creatieve oplossingen die nog maar voor een minderheid haalbaar of aantrekkelijk zijn.

Ook het woonbeleid hinkt achterop. Vele regels blijken het samenwonen of samenhuizen meer te bemoeilijken dan te bevorderen. De sleutel past niet meer op elke deur.

De auteurs geven analyses, visies en suggesties voor een actueler woon- en gezinsbeleid. Want het is tijd om ook in te spelen op de woonbehoeften van hedendaagse gezinnen, niet alleen op die van het traditionele gezin van de vorige eeuw.

Luyten, D., & Emmery, K. (2015 , 20 april). Nieuwe gezinnen hebben nieuwe woonnoden: De sleutel past niet meer op elke deur. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <https://sociaal.net/opinie/nieuwe-gezinnen-hebben-nieuwe-woonnoden/>

Dit artikel is *eerder illustratief* om aan te tonen dat er wel degelijk sterk wijzigende patronen inzake relatievorming en ouderschap zijn. Er zijn steeds meer variaties in de manieren waarop mensen kunnen samenwonen, en dit beïnvloedt natuurlijk de onderlinge relaties. Als een kind bijvoorbeeld in twee huizen woont, gaat dit een andere dynamiek met zich meebrengen dan als het kind op één locatie verblijft. Dit artikel probeert dus vooral aan te tonen dat wonen geen gemakkelijk verhaal meer is met de verschillende samenlevingsvormen tegenwoordig (we mogen er niet langer van uitgaan dat iedere persoon op één vaste plek woont zonder dat deze samenlevingsvorm evolueert op korte termijn, zo kunnen kinderen op wekelijkse basis in een andere woonomgeving terecht komen afhankelijk van de verblijfsregeling). Uiteraard zullen deze vormen ook effect hebben op de relatie en dus ook op hoe een echtscheiding verloopt (en hoe de band al dan niet evolueert).

Families in transitie, transitie in familie.

Mortelmans, D., Pasteels, I. , Buysse, A., Matthijs, K., Van Bavel, J. , & Verschelden, G. (2018) . *Families in transitie, transitie in families* . Antwerpen: Garant Uitgevers.

Dit boek gaat over het feit dat er steeds meer soorten en varianten van gezinnen voorkomen. Families veranderen doordat ze transities doormaken. Ook de institutie 'gezin' onderging de laatste decennia een grondige metamorfose. Het toegenomen aantal relatiebreuken en daaropvolgende herpartnerdynamieken hebben de contouren, de inhoud en de betekenis van het gezin en de familie drastisch gewijzigd. Dynamische partnerrelaties, kameleongezinnen en flexibele en dubbel dynamische kinderen bewijzen dat zelfs de driedeling waarmee hedendaagse gezinnen vaak beschreven worden (namelijk het kerngezin, het eenoudergezin en het nieuw samengestelde gezin), voorbijgaat aan de variatie die gezinnen kenmerkt. De familiecalediscoop toont een diversiteit zonder voorgaande. Dit boek zoomt in op de wisselwerking tussen het hedendaagse gezin in al zijn verscheidenheid en diverse maatschappelijke domeinen. Vanuit de juridische context worden bemiddeling en trajectbemiddeling onder de loep genomen. De economische invalshoek ontleedt financiële gevolgen van transities en de plaats van arbeid in het gezin. Ten slotte worden ook praktische tools aangereikt over de omgang met hedendaagse gezinsdynamieken binnen de schoolcontext enerzijds en ter bevordering van communicatie en contact binnen gezinnen na scheiding anderzijds.

Gezinnen in Vlaanderen over de relatie met de partner, relatiekwaliteit, steun van de partner, tevredenheid met de partnerrelatie en het gebruik van relatieondersteuning.

Emmery, K., & Pasteels, I. Gezinnen in Vlaanderen over de relatie met de partner, relatiekwaliteit, steun van de partner, tevredenheid met de partnerrelatie en het gebruik van relatieondersteuning.

Deze bron vertelt voornamelijk dat het voortbestaan van een relatie afhangt van de kwaliteit (dit hangt samen met het welzijn van de betrokkenen) en de tevredenheid ervan (dit hangt samen met de steun die men ervaart). Dit is interessant omdat er nog niet veel informatie bestaat over relatiebegeleiding als uiterste poging een relatie te behouden. Voor het onderzoek naar echtscheiding kunnen deze inzichten interessant zijn omdat de relatie behouden natuurlijk de stap is die net een echtscheiding voorkomt of kan voorkomen. Het vormt een *goede achtergrond (maar ook niet meer dan dat)* om beter te begrijpen waarom een relatie al dan niet blijft voortbestaan.

Toch is dit een minder relevante bron omdat het Justitiehuis al geconfronteerd wordt met gezinnen waar er al een effectieve breuk heeft plaatsgevonden...

Het gezin is dood. Leve de gezinnen: Mensenrechten als kader voor gezinsbeleid.

Luyten, D., Van Crombrugge, H., & Emmery, K. (2017, 8 mei). Het gezin is dood. Leve de gezinnen: Mensenrechten als kader voor gezinsbeleid. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via [https:// sociaal. net/opinie/ het-gezin- is- dood/](https://sociaal.net/opinie/het-gezin-is-dood/)

Gezinnen ondergaan tegenwoordig steeds meer transformaties waardoor we niet meer kunnen stellen dat hét gezin bestaat. We krijgen steeds complexere dynamieken tussen de verschillende betrokkenen omdat kinderen bijvoorbeeld steeds vaker in aanraking komen met stief- of plusouders die een nieuw gezin gaan stichten.

Ondanks de talrijke transformaties, blijft een gezin een sterke binding en gaan daar nog steeds bepaalde verplichtingen mee gepaard voor de ouders én voor het kind. Gezinnen vormen de kern van onze gemeenschap en dat geldt niet enkel voor de traditionele vormen. We moeten de diverse vormen van gezinnen erkennen en de meerwaarde ervan blijven inzien.

Om effectief met deze gezinnen aan de slag te kunnen, moeten we dus rekening houden met alle mogelijke vormen. De noden zullen onderling verschillen en dat bevestigt de noodzaak van werken op maat met het gezin dat voor je zit.

Het verhaal van Thomas: Lees-en werkboek voor echtscheidingskinderen, ouders en begeleiders.

Driesen, L. (2018). Het verhaal van Thomas: Lees - en werkboek voor echtscheidingskinderen, ouders en begeleiders. Maklu.

Vertelt het verhaal van Thomas, wiens ouders gescheiden zijn. Ieder dagboekfragment wordt gevolgd door een vragenlijst met vragen over Thomas om meer inhoudelijke kennis te verwerven over echtscheidingen. Daarnaast is er ook een vragenlijst met vragen over jezelf die je helpen met reflecteren over je huidige, persoonlijke situatie.

Welke thematieken worden aangehaald in het fragment?

- Ouderverstoting
- Dagboekfragmenten waarin een kind vertelt over de wettelijke scheiding van zijn ouders en het verschil met een feitelijke scheiding.
- Nieuwe partner van één van de ouders van het kind
- Vriendjes van Thomas die ook gescheiden ouders hebben (ook 'roze gezinnen', ouders die na de scheiding liefde vinden bij iemand van hetzelfde geslacht)
- Ruzies met stiefouders
- Stiefbroers en stiefzussen
- Nieuwe partner van de ouder komt inwonen

Partnerrelatie heeft impact op kinderen: Meer steun nodig voor ouders.

Luyten, D., & Emmery, K. (2018, 9 mei). Partnerrelatie heeft impact op kinderen: Meer steun nodig voor ouders. Geraadpleegd op 27 januari 2020, via <https://sociaal.net/opinie/partnerrelatie-impact-kinderen/>

Goede zorg voor de ouders is de eerste stap naar goede zorg voor kinderen, het start dus bij de ouders. Het is belangrijk dat zij het hoofd kunnen bieden aan het mogelijke rolconflict, want enerzijds blijven ze hun ouderrol behouden maar krijgen ze ook een nieuwe partnerrol. Dit kan de relatie met het kind onder druk zetten omdat het kind het gevoel kan krijgen naar de zijlijn te verschuiven en dus minder belangrijk geacht te worden.

De moeilijkheid van gezinstransities wordt benadrukt in dit artikel en geeft aan hoe belangrijk het is hier preventief aandacht aan te besteden. Het is daarbij belangrijk aandacht te hebben voor zowel de ouderrelatie als de partnerrelatie, en net bij dat laatste schuilt er een taboe achter wat de kwestie veel gevoeliger maakt.

De auteur wijst op het taboe rond relatieproblemen en partnerschap.

Brede sensibiliseringscampagnes kunnen hier een oplossing zijn.

Studiedag 'Gezinstransities vanuit het perspectief van de kinderen'.

Mol, C. R., & Cerulus, U. (2016). Studiedag 'Gezinstransities vanuit het perspectief van de kinderen'. Familie en Recht, 2016 (may).

Deze bron is eerder een *samenvatting van een studiedag (Studiedag 'Gezinstransities vanuit het perspectief van de kinderen')* die enkele jaren geleden plaatsvond.

Er staan duidelijke en krachtige samenvattingen in van onder andere volgende namen:

Het sociaal-economisch perspectief op de opvoedings situatie van het kind

Dimitri Mortelmans – Pagina 1

Dit gaat over de gezinshersamenstelling omdat kinderen steeds vaker worden geconfronteerd met transitie binnen hun gezinnen (hun ouders gaan immers steeds vaker nieuwe relaties aan). Afhankelijk van de aanwezigheid van een aantal risicofactoren, zoals ouderlijke conflicten en beschermende factoren, zoals het inkomen en het opleidingsniveau van de ouders, kan de economische toestand en het welzijn van het kind verslechteren (al speelt de persoonlijkheid van het kind ook een rol).

De situatie van gescheiden ouders bekijken vanuit juridisch oogpunt

Frederik Swennen – Pagina 2, 11

In het eerste luik gaan ze in op enkele misvattingen die leven over echtscheiding. Het kan interessant zijn te weten welke leven bij gezinnen, zodat het justitiehuis daarop kan anticiperen.

In het tweede luik wordt vastgesteld dat de kading van de opvoedings situatie van kinderen na een gezinstransitie afhankelijk is van de relatievorm van hun ouders. Swennen bevestigt nogmaals dat het belangrijk is om de procedure niet partijgericht op te vatten, maar wel het kind centraal te stellen over wie de rechter zich dan zal moeten uitspreken.

De pedagogisch-psychologisch invalshoek van gezinstransities

Claire Wiewauters – Pagina 3

Tijdens deze uiteenzetting werd bevestigd dat de aanwezigheid van een gezin voor de ontwikkeling van een kind zeer belangrijk is (zeker om de negatieve gevolgen van een echtscheiding te counteren, zoals het loyaliteitsconflict enzovoort). Het kind moet verbonden zijn met zijn omgeving zodat het de kans krijgt om zijn verhaal te delen (zelfs eventueel met lotgenoten).

Daarnaast zijn er nog interessante visies te horen van de kinderrechtencommissaris (Bruno Vanobbergen), maar wat ook zeker interessant kan zijn is dat er op pagina 12 wordt gesproken van een *plusouderschapplan* (belangrijke naam hierbij: Marlijn Kooistra-Popelier). Dit kan ook vernieuwende inzichten bevatten. Zo wordt nogmaals bevestigd dat het een blijvend probleem kan vormen als stiefouders te snel de ouderrol opnemen en daarbij het emotionele proces van het kind niet respecteren. Elk gezinlid heeft een bepaalde gezinstraditie en deze mag niet vergeten worden.

The relationship between the (step) family trajectories of children and the parent-child relationship.

Bastaits, K., Vanassche, S., Matthijs, K., & Van Peer, C. (2009). The relationship between the (step) family trajectories of children and the parent- child relationship. In Meeting of the European Netwerk for the sociological and demographic Study of Divorce, Date: 2009 / 06 / 25 - 2009 / 06 / 26 , Location: Antwerp (Belgium).

Gezinnen scheiden steeds vaker, wat dus ook inhoudt dat steeds meer mensen gaan hertrouwen. Dat brengt de kwestie van stiefouders steeds meer in het licht en dat kan een druk uitoefenen op de bestaande ouder-kindrelaties (vooral met de biologische ouders).

Deze nieuwe gezinsstructuren (niet langer enkel bij overlijden, maar nu ook met echtscheidingen verandert het uitzicht van stiefgezinnen en komen deze frequenter voor omdat kinderen steeds vaker in meer dan één gezin/huis leven) hebben invloed op alle leden van een gezin. Er ontstaan nieuwe relaties met de stiefbrussen en stiefouders, wat zorgt voor een toenemende complexiteit van deze relaties en verwantschappen. Kinderen moeten dus tegelijk wennen aan een nieuwe 'ouder', maar ook aan nieuwe 'broers en zussen' wat de impact vergroot.

Deze relaties kunnen ook transformeren, aangezien een nieuw gezin steeds uiteen kan gaan of omdat er te allen tijde een nieuw gezin gevormd kan worden (deze relaties en verwantschappen kunnen dus een tijdelijk karakter hebben, wat het nog complexer maakt). Ouderschapsregelingen kunnen hierbij niet weggedacht worden omdat zij natuurlijk een invloed uitoefenen op hoe nieuwe gezinnen worden gevormd en in welke mate ze van impact kunnen zijn voor de kinderen (hoe vaak hebben ze contact met elke ouder en in welke mate behouden ze contact met welke ouder, want dat zal mede bepalen of stiefrelaties de oorspronkelijke relaties onder druk kunnen zetten of niet).

Uit onderzoek blijkt dan ook dat de ouder-kindrelatie versterkt als de ouder ervoor kiest niet te herpartneren, terwijl het net verslecht en onder druk komt te staan bij de komst van een stiefouder (resultaten hebben wel enkel betrekking op moeder-kindrelaties waarbij de moeder als enige ouderlijk gezag blijft uitoefenen).

Als het kind niet meer in het ouderlijk huis inwoont en dus minder de transitie zelf heeft meegemaakt, zal deze hem dan ook minder beïnvloeden. Al kan de huidige situatie van de ouder alsnog hun relatie onder druk zetten (bijvoorbeeld door de dreiging van een scheiding), maar de transitie op zich (van éénoudergezin naar stiefoudergezin) heeft dan geen effect. Dan speelt enkel de relatie met de ouder op dat moment en hoe de ouder eventueel verandert door de situatie (en zo dus invloed uitoefent op de relatie).

Bijkomend materiaal

Cultuurverschillen

Divorce decision-making and the divine.

Bell, N. K., Harris, S. M., Crabtree, S. A., Allen, S. M., & Roberts, K. M. (2018). Divorce decision - making and the divine. *Journal of Divorce & Remarriage*, 59 (1), 37 - 50.

Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar de rol van geloof en spiritualiteit bij het maken van de beslissing om al dan niet over te gaan tot echtscheiding. In het algemeen is er weinig onderzoek naar de drijfveren van mensen onderling die denken aan echtscheiding, en dan komt geloof of spiritualiteit amper aan bod binnen die onderzoeken. Nochtans zou het kunnen dat geloof een rol speelt bij het maken van een dergelijke beslissing. Dit wordt onderzocht binnen dit onderzoek.

Echtscheidingen hebben een grote impact op alle betrokkenen, daarom proberen velen een weloverwogen beslissing te nemen alvorens ze overgaan tot zo een radicaal besluit. Uit recent onderzoek is gebleken dat koppels die getrouwd zijn af en toe eens denken aan echtscheiding, maar dat velen nooit effectief overgaan tot echtscheiding omdat ze bereid zijn het hoofd te bieden aan de gegeven uitdagingen in hun huwelijk. De meesten willen een gelukkig leven leiden met hun huidige partner, en zijn bereid hiervoor te vechten.

Geloof kan een moeilijke, complexe, doch belangrijke rol spelen binnen de beslissing om over te gaan tot een echtscheiding. Velen gebruiken hun geloof als een richtlijn, een geleide binnen hun leven en dus ook binnen hun huwelijk. Geloof kan daarentegen ook een gevoel van falen geven, waarbij men het gevoel heeft verlaten te worden doordat men verkeerde keuzes heeft gemaakt. Geloof kan dus een positief én negatief coping-mechanisme (hoe omgaan met moeilijke momenten in ons leven) vormen. Een huwelijk is natuurlijk sterk verbonden met geloof en daarop kan men een scheiding als een heiligschennis zien, wat leidt tot meer depressieve gevoelens. We herkennen hier duidelijk negatieve coping-mechanismen, waaronder de tweestrijd tussen enerzijds scheiden en anderzijds trouw blijven aan de religieuze gemeenschap, maar ook de schaamte die gepaard kan gaan met scheiding omdat het gezien kan worden als een straf van God. Positieve coping-mechanismen kunnen daarentegen voordeel opleveren als ze worden geconfronteerd met een hele reeks negatieve life-events (waaronder bijvoorbeeld scheiding). Als een scheiding gezien wordt als een aantasting van iemands integriteit/waarden/persoonlijkheid, dan kunnen spirituele overtuigingen de kracht geven om door te gaan. Religieus gedachtegoed heeft een duidelijke link met de betekenis die we geven aan elementen uit ons leven, vandaar het belang om hier onderzoek naar te verrichten en hier belang aan te hechten binnen hulpverlening en bemiddeling, omdat het zoveel meer duiding kan geven bij iemands keuzes (bijvoorbeeld de keuze om over te gaan tot scheiding).

Uit het onderzoek blijkt dat er vier verschillende opvattingen kunnen meespelen of men al dan niet overgaat tot echtscheiding, gebaseerd op spirituele geloofsovertuigingen:

- **Getrouwd blijven is moreel gezien de juiste oplossing;**
De helft van de participanten gaf aan dat in het huwelijk blijven de 'beste beslissing' was en dat een scheiding zou aanvoelen als moreel falen. Echtscheiding werd enkel als gerechtvaardigd gezien als men een goede reden kon geven, want het huwelijk was wat men gekozen had dus was het maar moreel gezien logisch dat je getrouwd zou blijven (behalve als daar een goede reden voor is om de band te verbreken). Geloofsovertuigingen blijken mensen dus aan te sporen om zo lang mogelijk in een huwelijk te blijven en om redenen tot echtscheiding nauwkeurig te analyseren en hier enkel gehoor aan te geven als de reden sterk genoeg is om tot een echtscheiding over te gaan.
- **Het dilemma tussen religieuze overtuigingen;**
Ongeveer de helft gaf ook aan in een tweestrijd te zitten: enerzijds willen ze niet tegen hun eigen religieuze overtuigingen ingaan en tegen de wil van de gemeenschap/God willen handelen en zorgde dat ervoor dat ze twee keer gingen nadenken alvorens tot echtscheiding over te gaan, en anderzijds willen ze ook kijken naar de investeringen in het huwelijk op momenten dat ze er minder voldoening konden uithalen. Bij sommigen was die tweestrijd zelfs zo sterk dat ze probeerden om de beslissing om te scheiden te verzoenen met hun overtuigingen, zodat de keuze gerechtvaardigd zou zijn.
- **Hevig beïnvloed door de religieuze gemeenschap;**
De deelnemers geven toe dat hun religieuze netwerk een zeer sterke invloed op hen heeft. Bij het nemen van het besluit om al dan niet over te gaan tot scheiding hechten ze dus veel belang aan de mening van familie en vrienden die zelf ook deel uitmaken van de religieuze gemeenschap, hoe zij erop reageren is dus ontzettend belangrijk. Een persoon ondervindt veel steun als de familie en hun gedachten over de echtscheiding overeenkomen met de mening van de persoon in kwestie, ze staan dan op dezelfde golflengte.

De kracht van een religieus netwerk is dus een mes dat langs beide kanten snijdt: een familie of vriendenkring binnen een religieuze gemeenschap kan zorgen voor steun, maar ook voor 'judgement' en beoordeling/stereotypering. Dat netwerk is dus ontzettend belangrijk, al kunnen meningen zeker verschillen.

- **Religieuze praktijken zijn bepalend voor het besluitvormingsproces.**
Eén van de praktijken die het meest benoemd werd, was het biechten. Daarnaast is het vragen en ontvangen van vergiffenis ook ontzettend belangrijk. Sommigen ervaren hierbij enorme steun. De talrijke praktijken kunnen een bron van kracht zijn wanneer men aan het twijfelen is om al dan niet te scheiden, het kan zelfs voor enkelen helpen om het besluit te nemen.

Uit dit onderzoek blijkt dat religie en geloof een ontzettend belangrijke rol speelt, en dit stelt het algemeen gedachtegoed omtrent het oplijsten van pro's en contra's bij het nemen van een besluit (als een echtscheiding) in vraag. Hier gaat het verder dan goede en negatieve punten oplijsten en dan die

kant te kiezen waar de opsomming het grootst is. Het draait hier rond een bepaalde visie waar men zich aan tracht vast te houden of op te trekken, ze zijn deel van ons zijn, van onze persoonlijkheid. De keuze om al dan niet over te gaan tot scheiding is een keuze die gevuld is met verwarring, moeilijkheden en eenzaamheid, maar ook met een zekere spirituele moeilijkheid voor sommigen. Iedereen die denkt aan echtscheiding zal onzeker zijn over het al dan niet nemen van dit zwaar geladen besluit, maar uit dit onderzoek blijkt dat religieuze motieven deze beslissing mee vorm kunnen geven. Deze gedachtegang (afgeleid uit het onderzoek) kan ook doorsijpelen in de bemiddeling of hulpverlening, waar men mensen aanspoort de ideeën en visies op echtscheiding (hierbij horen dus ook religieuze motieven) mee te delen zodat een zo ruim en volledig mogelijk beeld geschetst kan worden van de persoon en hoe hij/zij staat tegenover het nemen van de beslissing om over te gaan tot scheiding. De kennis uit dit onderzoek kan verrijkend zijn omdat het aangeeft dat een religieuze context het handelen bij een echtscheiding kan vormgeven. Door hiernaar te kijken, kunnen we bepaalde keuzes beter leren kaderen. Als deze gedachten vrij gedeeld mogen worden en cliënten geen schrik moeten hebben om het over hun geloofsovertuigingen te hebben, bestaat de kans dat dit voor hen ook een minder grote moeilijkheid is. Het kan een steun worden, en zo wordt de kans beperkt dat religieuze overtuigingen zorgen voor een nog hevigere tweestrijd (kiezen of niet kiezen voor echtscheiding vanuit reacties binnen de religieuze gemeenschap). Zo krijgen de cliënten zelf ook een beter zicht op hun coping-mechanismen en kunnen ze negatieve sneller herkennen. Tot slot kan het ook voor koppels die nog twijfelen (of ze moeten scheiden of niet) verrijkend zijn. Door de overtuigingen luidop te verwoorden, krijgen ze zelf meer klaarheid in de eigen gedachten en kunnen ze dus met een veel grotere helderheid besluiten nemen, en dit kan positieve effecten hebben op de bemiddeling/hulpverlening.

Divorce in Transnational Families.

Sportel, I. (2016). Divorce in Transnational Families. Geraadpleegd op 27 januari 2020, van <file:///C:/Users/Asus/Documents/Artevelde/Jaar%2020/BAP/Bapweek/afdrukken/Bernard%20Hubeau/p239%20261.pdf>

De hoofdvraag in dit onderzoek is de volgende: "Hoe gaan echtgenoten van transnationale Nederlands-Marokkaanse & Nederlands-Egyptische huwelijken om met de echtscheidingswet? Hoe gaan ze om met verschillende legale systemen en hoe kunnen we dit verantwoorden?"

Om deze vraag te beantwoorden, besprak men vijf hoofdthema's:

- Men analyseert de familiewetten in België, Egypte & Marokko. De interacties en consequenties die hieruit voortkomen tussen transnationale families en hoe de echtgenoten hun scheiding regelden: in één of beide systemen?
- Verder bekijkt men ook hoe het zit met de macht van de wet in de verschillende intieme relaties.
- Men gaat op zoek naar de steun waarop een transnationaal, scheidend koppel kan steunen bij het scheiden: organisaties, private netwerken,...
- Men gaat op zoek naar de betekenis van het familierecht in het dagdagelijks leven van transnationale families. Vooral de kaders en voorstellingen die men maakt over de wet omtrent goed gedrag tussen echtgenoten en het ouderschap na een transnationale scheiding.
- Tot slot onderzoekt men ook hoe uniek transnationale families zijn en of ze dan wel hetzelfde of anders zijn dan niet-transnationale families in de drie verschillende landen.

Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst: deel 2: kwantitatieve en kwalitatieve studie.

Koelet, S., Corijn, M., Lodewijckx, E., Mortelmans, D., d' Hooge, A., & Hermans, P. (2009) . *Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst: deel 2: kwantitatieve en kwalitatieve studie* . Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Dit artikel geeft de blik weer van de Marokkaanse en de Turkse trouwcultuur in België.

Het maakt een onderscheid tussen:

- Gevestigde huwelijken = Huwelijk tussen partners van Turkse of Marokkaanse afkomst die allebei in België zijn opgeroed (en dus allebei tot de tweede generatie behoren).
- Migratie huwelijken = Slechts één v/d partners is opgegroeid in België. Deze is gehuwd met een persoon uit het land van herkomst die in de context van het huwelijk naar België emigreert.

Het schetst de verschillen die kunnen optreden tijdens het huwelijk & de (echt)scheiding, gebaseerd op onder andere de verschillende achtergronden van beide partners en de confrontatie met de westerse cultuur. Ook wordt het belang van de familie in beeld gebracht.

Dit is een interessant artikel indien men wat meer zicht wil krijgen in de gedachtegang, van mensen uit niet-Westerse culturen, omtrent huwelijk & scheiding.

Echtscheiding en leefvorm na echtscheiding in het Vlaamse Gewest: verschillen naar herkomst: een analyse op basis van Rijksregistergegevens voor volwassenen en kinderen.

Corijn, M., & Lodewijckx, E. (2009) . Echtscheiding en leefvorm na echtscheiding in het Vlaamse Gewest: verschillen naar herkomst: een analyse op basis van Rijksregistergegevens voor volwassenen en kinderen. Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Dit artikel geeft vooral kwantitatief weer welke verschillen er zijn tussen echtscheidingen in een Marokkaans, Turks, Belgisch, Nederlands, Frans & Italiaans huwelijk.

De verschillen naargelang:

- Echtscheiding in het eerste huwelijk
 - Verschillen naargelang huwelijksduur
- Herhuwelijk na een echtscheiding
 - Verschillen naargelang de tijd verstreken sinds de echtscheiding.
- Leefvorm van de volwassenen na een scheiding.
 - Alleenstaande ouders, alleenwonend, bij de ouders inwonen, met partner samenwonen, in een nieuw-samengesteld gezin wonen.
- Kinderen en (echt)scheiding.
 - Hoeveelheid kinderen die een (echt)scheiding meemaken. & binnen welke context
 - Op welke leeftijd maken kinderen een (echt)scheiding mee.
 - Leefvorm van kinderen na een (echt)scheiding van de ouders
 - Kinderen bij een alleenstaande ouder.
 - Aandachtspunten voor het beleid.

Parental divorce and children from diverse backgrounds: Multidisciplinary perspectives on mental health, parent-child relationships, and educational experiences.

Demir- Dagdas, T., Isik- Ercan, Z., Intepe- Tingir, S., & Cava- Tadiq, Y. (2018). Parental divorce and children from diverse backgrounds: Multidisciplinary perspectives on mental health, parent -child relationships, and educational experiences. *Journal of Divorce & Remarriage*, 59 (6) , 469 - 485 .

Er is nog weinig geweten over wat culturele contexten (waaronder andere etniciteit, afkomst, maar zelfs bijzondere noden) als effect hebben op de ontwikkeling van kinderen. Dit vormt hiaten in onze kennis over en het begrijpen van kind-ervaringen binnen culturele contexten (in het verleden hebben we te vaak gefocust op het 'familie stress model' en met resultaat, maar nu wordt het tijd om ook de culturele diversiteit aandacht te geven om zo verdere terreinen te gaan verkennen).

In het artikel worden verschillende sociale en psychologische resultaten opgesomd waarbij er wel degelijk verschillen zijn op basis van afkomst en etniciteit. Er zijn verschillende onderzoeken gebeurd bij verschillende etniciteiten, en daarom verwijs ik naar het artikel voor de specifieke bevindingen (omdat ze te specifiek zijn en daarom een te grote opsomming zouden inhouden). Wel blijkt uit deze studies dat kinderen, ongeacht hun afkomst of etniciteit, lijden onder een echtscheiding, zeker als de echtscheiding een zware impact heeft op het samenleven (negatieve ervaringen, bijvoorbeeld bij een hoog conflict, hebben een groter negatief effect op kinderen dan de breuk zelf). Toch blijven er verschillen bestaan in de omgang en het kunnen leven met een echtscheidingsconflict, al naargelang de culturele context.

Deze verschillen zijn ook terug te vinden bij de ouder-kindrelatie, en zelfs op de toekomstige relaties van kinderen die te maken hebben gekregen met een echtscheiding. Maar bij elke culturele afkomst is wel duidelijk dat het lijden centraal staat en dat het al dan niet hebben van negatieve ervaringen binnen dat conflict het lijden versterkt (hoe meer we neigen naar een hoog conflict, hoe groter de kans op psychologisch/... lijden).

Het lijkt er zelfs op dat, naast de culturele verschillen, er ook verschillen zijn tussen kinderen gebaseerd op gender/geslacht. Naast geslacht spreekt men zelfs ook over de nood aan bijzondere behoeften (bijvoorbeeld bij kinderen met een beperking; ook het omgekeerde is waar en kinderen met bijzondere talenten kunnen ook zwaarder lijden onder een echtscheiding) als diverse context die impact kan hebben op de omgang van kinderen met een echtscheiding. Dit kan te maken hebben met hun verschillende persoonlijkheden, copingsmechanismen (hoe ze een moeilijke situatie weten te doorstaan) en bijzonderheden i.v.m. 'witte studies'.

Los van de kinderen kunnen ook diverse familiestructuren, denken we maar aan 'same-seks-koppels', impact hebben op de impact die een echtscheiding heeft. We moeten dus ook naar de familiestructuren kijken als we te weten willen komen hoe we het welzijn van kinderen kunnen bevorderen, aangezien er verschillen zijn tussen de diverse contexten.

De context (en dit vatten we uitgebreider op dat louter culturele context) van kinderen is dus bepalend voor hoe ze omgaan met een conflict en wat de impact ervan is op hun ontwikkeling, hierbij zijn er

steeds verschillen te onderscheiden met de standaard 'witte' studies. Deze verschillen kunnen wel opgevangen worden met de juiste zorgen (positief ouderschap, ondersteunend onderwijspraktijken en begeleiding).

Professionals moeten dus weet hebben van deze verschillen zodat ze afhankelijk van de context een gezin/kind beter kunnen ondersteunen. Het is onvoldoende om kennis op te doen uit de 'witte studies'. Er is meer kennis nodig over componenten die meespelen in diverse culturen en de omgang binnen een echtscheiding verklaren. De stereotypen omtrent hoe diverse culturen omgaan met echtscheiding moeten doorbroken worden, want deze hebben een negatieve impact op de gezinnen. Daarvoor is zelfbewustzijn bij professionals nodig. Zij moeten rekening houden met verschillende waarden/normen/gewoonten in culturen en beseffen dat dit een deel van hun job is, zodat zij elk gezin op een gelijkwaardige manier kunnen ondersteunen. Zo kunnen ook stereotiepe beelden verholpen worden, maar het is ook zeker nodig om de gezinnen zelf beter te begrijpen. Verschillende culturen brengen andere coping mechanismen, ondersteuningsmechanismen binnen familiestructuren, visies op het aanvaarden van mentale hulp/ondersteuning met zich mee.

"Therefore, using multicultural counseling to achieve an accurate understanding of unique cultural groups is key to providing effective services" (Jackson & Samuels, 2011; Lee, 2013; Sue & Sue, 1977).

Hulpverleners

Conflicten tussen ouders na echtscheiding.

Cottyn, L. (2009). Conflicten tussen ouders na echtscheiding. Interactie - academie.

De vraag in dit document gaat vooral rond het volgende: "Hoe kun je als therapeut betrokken blijven zonder in het conflict gezogen te worden?" en "Hoe kun je distantie inbouwen zonder afstandelijk of onverschillig te worden?" Dit document geeft hierbij de juiste handvatten.

- **Strijdkader vs. Welzijnskader:**
De strijd veroordelen en willen stoppen, trekt je onvermijdelijk in de valkuil van de strijd, als hulpverlener.
Kunnen reflecteren over de dringendheid van dit strijdkader helpt om de cliënten ook nog anders te laten zien. Conflict leidt immers tot blikvernauwing.
Focus op kaders en begrijpen van de conflicten i.p.v. die af te wijzen.
- **Juridisch kader vs. Hulpverleningskader:**
Juridisch discours = recht doen. Schuldige vs. Onschuldige. Feiten bewijzen. ...
Therapeutisch discours = goed doen of het bevorderen van de (geestelijke) gezondheid. Doe is autonomie, veerkracht en gemoedsrust van alle betrokkenen.

- **Transparante positionering.**
Innemen van een helder standpunt als hulpverlener, markeert de grenzen van de samenwerking.
- **Kader van de wet.**
De essentie van hulpverlening ligt in de voortdurende belangenafweging tussen en het samengaan van juridische principes, beroepsmethodiek en ethisch bewustzijn.
- **Het proces van ouderschapsreorganisatie als verbindend thema.**
Ouderschapsreorganisatie = geen kwestie van willen, maar moeten.
Heeft gevolgen in veel netwerken rond het gezin.
Kun je niet reorganiseren. Elk gedrag is een voorstel tot regeling.
Een goede regeling is een regeling die 'leefbaar' is voor betrokkenen
Het gaat niet over regelingen, maar over verschillende betekenissen.
Dit is een dynamisch proces, dat nooit stopt.
Verlieservaringen en de verstrengeling van ex-partnerschap & ouderschap.
Ouderidentiteit: de ouder aanspreken als ouder.
De mythe van het samen ouders blijven.

De stem van het kind.

Cottyn, L. (2013). De stem van het kind. Interactie - Academie VZW Systemtheoretisch Bulletin 31, 285 - 311.

In dit artikel reflecteert Lieve Cottyn vanuit een psychotherapeutische positie. "Hoe kan deze therapeutische positie helpen om tijdens een ouderschapsbemiddeling direct of indirect een stem te geven aan het kind?"

Ze toont hierbij de mogelijkheden & de valkuilen aan, die aan deze positie verbonden zijn. Het is belangrijk om deze valkuilen te herkennen, zodat je niet gaat meewerken aan de strijd van vervreemding tussen het kind en de ouders.

Lieve Cottyn bespreekt de specifieke positie van de kindhulpverlener in een bemiddelingskader, wat goede zorg betekent en hoe je een kind tegemoet moet treden als een volwaardige actor. Ook werkt ze verder beschermende factoren uit. Deze factoren verminderen bij het kind het risico op ernstige triangulaties en gespleten loyaliteit, op parentificatie en oudervervreemding.

Kinderen tussen 2 vuren

Kinderen denken de oorzaak te zijn van de ruzies, voelen zich schuldig of ongelukkig. Ze voelen zich zondebok, verzorgen of *go-between*. Soms is er sprake van loyaliteitsconflicten en rolconflicten waar kinderen mee moeten omgaan. Vanuit een beschermingsreflex.

Kinderen in een marginale positie

Wat ginds tussen ouder en kind gebeurt, dreigt zich opnieuw af te spelen tussen kind en therapeut. Het kind overtuigt de therapeut bijvoorbeeld van de slechtheid van de moeder. Kinderen die in een loyaliteitsconflict zitten, kunnen in hun effecten emotioneel erg dwingend zijn. Hulpverleners voelen de druk te moeten denken zoals het kind denkt.

Vier veel voorkomende spelregels of patronen waarop kindtherapeut kan stoten:

- **Elkaar sparen.**
In systemen met chronische conflicten tussen ouders na scheiding probeert iedereen het kind te sparen door het ver weg te houden van het pijnlijke gebeuren. Het kind krijgt bijvoorbeeld weinig uitleg over wat er gebeurt, weet niet waarom de ouders uiteen zijn. Men hoopt door zwijgen het leed te verzachten of men probeert het kind te 'redden' door het weg te halen of af te leiden.
- **Polariseren en demoniseren.**
Situaties waar kinderen (radicaal) contact weigeren met een ouder gaan vaak gepaard met beschuldigingen van psychisch of fysiek misbruik en verwaarlozing door deze ouder. De aantijgingen, meestal in sterk opruiende taal gepresenteerd, blijken na (herhaaldelijk) onderzoek om niet bewezen feiten te gaan. Het kind brengt allerlei horrorverhalen uit het verleden als 'bewijsmateriaal'. Vele hulpverleners worden 'besmet' door deze demonisering, hebben de neiging om zelf gepolariseerd te raken en al even absolute en rigide standpunten in te nemen.
- **Oplossen, weten en overnemen.**
Door het zwalpen, de onduidelijkheid en verwarring die in het kielzog van strijd drijven, ontstaat automatisch de neiging om orde op zaken te stellen. Hier kan 'weten' een valkuil worden. Wat vb. Veel gebeurt is dat een hulpverlener het eindeloos ronddraaiend conflict rond de verblijfsregeling niet langer kan aanzien en de taak van de ouders overneemt en bepaalt waar een kind moet wonen.
- **Wat is de 'echte' stem?**
Een kind zegt soms dingen die ons verbijsteren of angstig maken. Het kind vertelt soms mechanisch met gebruik van volwassen taal precies dezelfde verhalen als die van een ouder. Een kindtherapeut kan gevangen raken in allerlei ongeloofwaardige verhalen en zich vertwijfeld afvragen of het waar is of verzonnen. Wantrouwen en ongeloof zijn signalen van vastzitten in strijdspiraal en dus geen goede raadgevers. Het immobiliseert de hulpverlener en maakt dat het kind zich niet gehoord voelt.

Veilige context creëren

Therapeutische leidraden.

- Bedenken van toekomstscenario's
De verblijfsregeling. Kinderen hebben nood om dit op een constructieve manier met hun ouders te kunnen bespreken.
- Reflecteren over emoties.
Het ontwarren van knopen en verhalen.
Uitnodiging tot rechtstreeks spreken.

Projectrapport scheiding.

Cottyn, L. (z. d.). Bijlage 6 - Projectrapport scheiding_ WG HCS_ vuistregels HCS. Kennisplein. be.

Dit is een inspiratiedocument waarbij men tot dialoog wil komen met hulp- & dienstverleners die eveneens met ouderschap reorganisatie bij hoog-conflictueuze scheidingen in aanraking komen.

Men geeft hier telkens een visie weer. Vervolgens geeft men dan ook de 'juiste' houding van de hulpverlener tegenover deze visie. Tot slot geeft men ook enkele voorbeelden vanuit de praktijk. Dit is een zeer overzichtelijk, gemakkelijk hanteerbaar document.